

Lausuntoyhteenveto: luonnos ulkomaalaislain muuttamista koskevaksi hallituksen esitykseksi

Sisällys

Lausuntoyhteenveto: luonnos ulkomaalaislain muuttamista koskevaksi hallituksen esitykseksi	1
Säädöshanke ja lausuntokierros	2
Yleisluonteinen yhteenveto lausuntopalautteesta	4
Tarkemmat kommentit lausunnonantajittain.....	5
Oikeusministeriö	5
Opetus- ja kulttuuriministeriö.....	5
Ulkoministeriö.....	6
Suomen edustustot	6
Ahvenanmaan maakuntahallitus	9
Digi- ja väestötietovirasto	9
Kansaneläkelaitos.....	9
Maahanmuuttovirasto	10
Maanmittauslaitos	13
Poliisihallitus.....	13
Rajavartiolaitos.....	14
Suojelupoliisi	14
Aluehallintovirastot.....	15
Akava ry.....	16
Elinkeinoelämän keskusliitto EK.....	16
Opetusalan ammattijärjestö OAJ	17
Palvelualojen ammattiliitto PAM	18
Sivistystyönantajat Sivista ry	19
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry	20
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry	21
Suomen Yrittäjät	22
Teknologiateollisuus ry	22
Tieteentekijöiden liitto	23

Keskuskauppakamari.....	24
Riihimäen-Hyvinkään kauppakamari.....	27
Business Finland	28
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy.....	29
Suomi-Seura ry	31
Suomen Akatemia	32
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry.....	33
Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry	34
Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK	35
Suomen lukiolaisten liitto SLL	36
Aalto-yliopisto	36
Helsingin yliopisto	37
Itä-Suomen yliopisto	37
Jyväskylän yliopisto	37
Oulun yliopisto	38
Tampereen yliopisto	39
Turun yliopisto	40
Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK	41
Lapin ammattikorkeakoulu	42
Seinäjoen ammattikorkeakoulu SeAMK.....	42
Poliisiammattikorkeakoulu.....	42

Säädöshanke ja lausuntokierros

Sisäministeriö pyysi 18 helmikuuta 2022 lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi, joka koskee ulkomaalaislain muuttamista. Lausuntokierros oli 18 helmikuuta - 1 huhtikuuta 2022. Saadut lausunnot ovat saatavilla valtioneuvoston verkkosivuilla (<https://valtioneuvosto.fi/hankkeet>).

Lausuttavana olleella esitysluonnoksella ulkomaalaislain muuttamiseksi laajennettaisiin pitkäaikaisen eli niin sanotun D-viisumin käyttöä uusiin kohderyhmiin. Pitkäaikaisen viisumin avulla nopeutettaisiin oleskeluluvan saaneiden maahantuloa.

Ulkomaalaislakiin ehdotettujen muutosten myötä pitkäaikainen viisumi voitaisiin myöntää opiskelijoille, tutkijoille, sertifioitujen työnantajien työntekijöille, yritysten johtotehtävissä toimiville sekä edellä mainittujen perheenjäsenille.

Pitkäaikainen viisumi voitaisiin myöntää maahantuloa varten myös ulkomailla oleskelevalle oleskeluluvan haltijalle, jos hän on menettänyt oleskelulupakorttinsa.

Tasavallan presidentti vahvisti 11.2.2022 lainmuutokset (121/2022), joiden myötä pitkäaikainen viisumi otettiin Suomessa käyttöön. Lainmuutokset tulivat voimaan 1.6.2022, mikä on otettu huomioon hallituksen esitystä kirjoitettaessa.

Esitysluonnokseen sisältyy myös ulkomaalaislain muutos, joka mahdollistaisi tilapäisen oleskeluluvan myöntämisen ulkoministeriön toimesta Suomeen saapuvien diplomaattiperheiden nuorille aina 20 ikävuoteen asti.

Lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta: ulkoministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, oikeusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, valtioneuvoston kanslia, Oikeuskanslerinvirasto, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Rajavartiolaitos, Tulli, Digi- ja väestötietovirasto DVV, Liikenne- ja viestintävirasto, Maahanmuuttovirasto, Poliisihallitus ja sen alainen hallinto, Suojelupoliisi, Business Finland, Finanssiala ry., Teknologiateollisuus ry, Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Suomi-Seura ry., Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA, Opetushallitus, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Kansaneläkelaitos, Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, toimihenkilökeskusjärjestö STTK, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, korkeakoulutettujen työmarkkinakeskusjärjestö AKAVA, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Kuntatyönantajat KT, Suomen Yrittäjät, Palvelualojen ammattiliitto PAM, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Suomen Kuntaliitto, Tieteentekijöiden liitto, Sivistystyönantajat, Suomen Akatemia, Nuorten tiedeakatemia, Ulkopoliittinen instituutti UPI, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT, Luonnonvarakeskus LUKE, Ruokavirasto, Maanmittauslaitos MML, Ilmatieteen laitos, Geologian tutkimuskeskus GTK, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, Säteilyturvakeskus STUK, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL, Työterveyslaitos TTL, Suomen ympäristökeskus SYKE, Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL, Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK, Suomen lukiolaisten liitto SLL, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry.

Lisäksi esityksestä pyydettiin lausunto korkeimmalta hallinto-oikeudelta ja kaikilta hallintotuomioistuinta, kaikilta Suomen edustustoilta ulkomailla, kaikilta Suomen yliopistoilta ja ammattikorkeakouluilta sekä keskuskauppamarilta ja kaikilta kauppakamareilta.

Esitysluonnoksesta saatiin yhteensä 49 lausuntoa. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä ulkoministeriö, jonka lausuntoon on liitetty tiivistelmä kuuden Suomen edustuston (Ankaran, Berliinin, Buenos Airesin, Lontoon ja Ottawan suurlähetystöt sekä New Yorkin pääkonsulaatti) antamista lausunnoista ja Ahvenanmaan maakuntahallitus. Viranomaistahoista lausunnon antoivat: Digi- ja väestötietovirasto DVV, Kansaneläkelaitos, Maahanmuuttovirasto, Maanmittauslaitos, Poliisihallitus, Rajavartiolaitos ja Suojelupoliisi. Etelä-Suomen, Itä-Suomen, Lounais-Suomen, Länsi- ja Sisä-Suomen sekä Pohjois-Suomen aluehallintovirastojen työsuojelun vastuualueet antoivat yhteisen lausunnon.

Ammattiliitoista ja -järjestöistä lausunnon antoivat: korkeakoulutettujen työmarkkinakeskusjärjestö AKAVA, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Palvelualojen ammattiliitto PAM, Sivistystyönantajat, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, toimihenkilökeskusjärjestö STTK, Suomen Yrittäjät, Teknologiateollisuus ry ja Tieteentekijöiden liitto. Kauppakamareista lausunto saatiin Keskuskauppamarilta ja Riihimäen-Hyvinkään kauppamarilta. Lausunnon antoivat myös Business Finland, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy ja Suomi-Seura ry.

Yliopistoista lausunnon antoivat Aalto-yliopisto sekä Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistot ja ammattikorkeakouluista Hämeen, Lapin ja Seinäjoen ammattikorkeakoulut sekä Poliisiammattikorkeakoulu. Lausunnon antoivat myös Suomen Akatemia, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto ARENE ry, Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL, Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK ja Suomen lukiolaisten liitto SLL.

Seuraavat tahot ilmoittivat, että niillä ei ole lausuttavaa tai eivät anna lausuntoa: eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, valtioneuvoston kanslia, valtiovarainministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus VATT, Ilmatieteen laitos, korkein hallinto-oikeus sekä Helsingin, Itä-Suomen ja Turun hallinto-oikeudet.

Yleisluonteinen yhteenveto lausuntopalautteesta

Lausunnoissa kannatettiin yleisellä tasolla pitkäaikaisen viisumin käytön laajentamista esitettyihin kohderyhmiin ja pidettiin kaikkia maahantuloa nopeuttavia toimia tervetulleena. Monet lausunnonantajista kuitenkin kiinnittivät huomiota maahantulomenettelyn kokonaisuuteen sekä tunnistautumiseen liittyviin haasteisiin. Vaikka esitystä pidettiin pääosin tarpeellisena, sen vaikutuksia osin kyseenalaistettiin ja tuotiin samalla esiin, että tarvitaan laajasti erilaisia toimia osajapulaan vastaamiseksi. Useissa lausunnoissa myös kiinnitettiin huomiota pitkäaikaisen viisumia käsittelystä hakijoille aiheutuviin kustannuksiin ja katsottiin niiden saattavan muodostua haasteeksi. Palautteessa nostettiin myös esiin alaikäiset opiskelijat.

Lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomiota Suomen tapaan toteuttaa pitkäaikainen viisumi ja katsottiin, että se ei tuota kaikkea sitä hyötyä, mitä kansallisen viisumin avulla olisi saavutettavissa.

Lausuntopalautteessa nousi myös esiin esityksen rajaaminen vain tiettyihin kohderyhmiin. Huomiota kiinnitettiin esimerkiksi suureen määrään osajia ulkosuomalaisten joukossa ja ehdotettiin pitkäaikaisen viisumin myöntämistä hakemuksesta oleskeluluvan saaneille Suomen kansalaisten perheenjäsenille perheenjäsenen aseman perusteella.

Pitkäaikaisen viisumin myöntäminen oleskelulupakortin menettäneelle sai lausunnoissa kannatusta. Huomiota kuitenkin kiinnitettiin mahdollisiin väärinkäytöksiin. Myös lain soveltamiseen liittyviä kysymyksiä nostettiin esiin.

Esitykseen suhtauduttiin myönteisesti siltä osin, kuin se koskee viranomaisten toimivallan muuttamista siten, että jatkossa ulkoministeriö myöntäisi tilapäisen oleskeluluvan ulkovaltojen diplomaatti- ja konsuliedustustojen palvelukseen Suomeen lähetetyn henkilökunnan jäsenen 18 – 19 -vuotiaalle perheen mukana muuttavalle nuorelle. Lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomiota tarpeeseen perustella laajemmin yhdenvertaisuutta perustuslain 6 § huomioiden.

Lausunnoissa esitettiin myös muutamia teknisiä huomioita.

Tarkemmat kommentit lausunnonantajittain

Oikeusministeriö

Oikeusministeriö toteaa lausuntonaan seuraavaa: Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Syrjintäkieltosäännöksillä täydennetään yleistä yhdenvertaisuuslauseketta. Perustuslain 6 §:n 2 momentissa on luettelo eräistä kielletyistä erotteluperusteista. Siinä on erikseen mainittu sukupuoli, ikä, alkuperä, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila ja vammaisuus. Syrjintäkieltosäännöksellä ei ole kielletty kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi säännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan arvioinut muun muassa ikään liittyviin syihin perustuvan erilaisen kohtelun hyväksyttävyyttä ja siihen liittyvää perusteluvollisuutta (ks. esim. PeVL 19/2018 vp, s. 3; PeVL 57/2016 vp, s. 3–4; PeVL 58/2014 vp, s. 6; PeVL 41/2014 vp, s. 2).

Ulkomaalaislain 69 §:ään tehtävän muutoksen diplomaatti- ja konsuliedustustojen henkilökuntaan kuuluvien 18–20-vuotiaiden jälkeläisten osalta vaikutusarvioinnissa (s. 37, vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen) ja suhteessa perustuslakiin ja säätämisyjärjestysperusteluissa (s. 43) on ainoastaan todettu, että ehdotettu muutos on perusteltu Wienin yleissopimuksen näkökulmasta, ja ettei diplomaattien oleskelu ei ole verrattavissa muiden maahanmuuttajaryhmien oleskeluun Suomessa, eikä muuton näin ollen vaikuta yhdenvertaisuuteen.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan yhdenvertaisuutta tulisi tässä kontekstissa perustella myös laajemmin, eli ainoa verrokkiryhmä ei ole muut maahanmuuttajaryhmät. Ehdotusta tulisi perustella myös siltä kannalta, että diplomaatti- ja konsuliedustustojen henkilökuntaan kuuluvien jälkeläiset on tässä asetettu iän perusteella erilaiseen asemaan verrattuna 21-vuotiaisiin ja vanhempiin diplomaatti- ja konsuliedustustojen henkilökuntaan kuuluvien jälkeläisiin. Rajoitukselle voi olla hyväksyttävät perusteet esimerkiksi juuri Wienin yleissopimuksen nojalla, mutta tämä arviointi iän perusteella tehtävästä erottelusta ja sen hyväksyttävyydestä tulisi näkyä esityksen perusteluissa. Muuna verrokkiryhmänä voisi olla myös kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen henkilökuntaan kuuluvan henkilön 18–20-vuotias jälkeläinen, jonka osalta vastaavaa muutosta ei ole esitetty.

Lisäksi oikeusministeriö huomauttaa, että jos muutossäädöksellä muutetaan vain yhtä tai kahta pykälää, tulee pykälä tai pykälät yksilöidä muutossäädöksen nimikkeessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö toteaa launnonssaan osallistuneensa esityksen valmisteluun ja pitävänä esitystä hyvänä ja kannatettavana. On tärkeää, että pitkäaikaiseen viisumiin liittyvät tietojärjestelmämuutokset otetaan täysimittaisesti myös opiskelijoiden ja tutkijoiden osalta käyttöön heti. Jatkossa myös pitkäaikaiseen viisumiin liittyvän palvelulupauksen ja viestinnän tulisi koskea opiskelijoita ja tutkijoita. Pitkäaikaisen viisumin kehittämistä omana erillisenä asiakirjanaan tulisi tarkastella uudelleen tulevaisuudessa.

Ulkoministeriö

Ulkoministeriö lausuu pitävänsä kannatettavana hallituksen esityksen tavoitetta nopeuttaa opiskelijoiden, tutkijoiden, sertifioitujen työnantajien työntekijöiden, yritysten johtotehtävissä toimivien sekä edellä mainittujen perheenjäsenten maahantuloa pitkäaikaisen viisumin avulla. Pitkäaikaisen viisumin käytön laajentaminen ulkomaalaislain muuttamisella on yksi niistä lukuisista toimista, joilla hallitus pyrkii lisäämään koulutus- ja työperusteista maahanmuuttoa.

Ulkoministeriön lausunnossa pidetään tärkeänä esityksessä ehdotettua sääntelyä pitkäaikaisen viisumin myöntämisestä oleskeluluvan haltijalle silloin, kun oleskeluluvan haltija ulkomailla ollessaan menettää oleskelulupakorttinsa. Tällä ulkomaalaislain muutoksella toteutetaan Schengen -tarkastuksen edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön ja luodaan sääntely pitkäaikaisen viisumin myöntämisestä näissä tilanteissa.

Ulkoministeriö pitää kannatettavana myös esityksessä ehdotettua ulkomaalaislain muutosta siitä, että ulkoministeriö voi myöntää tilapäisen oleskeluluvan ulkovaltojen diplomaatti- ja konsuliedustustojen palvelukseen Suomeen lähetetyn henkilökuntaan kuuluvan henkilön 18 - 20-vuotiaalle jälkeläiselle suoraan alenevassa polvessa samoin kuin puolison vastaavalle jälkeläiselle. Ehdotettu muutos muuttaisi Suomen nykyistä käytäntöä vastaamaan paremmin kansainvälistä käytäntöä. Samanaikaisesti muutoksella turvattaisiin Suomen ulkomaanedustuksen palvelukseen siirtyvien lasten oikeus oleskeluun asemaassa erityisesti vastavuoroisuutta noudattavissa maissa. Mahdollistamalla oleskeluluvan myöntäminen perheen mukana muuttaville nuorille maksutta ulkoministeriön toimesta vaikutetaan myönteisesti myös Suomi-kuvaan.

Esityksen vaikutuksista edustustojen työmäärään ulkoministeriö toteaa, että mikäli oleskelulupahakemusten hakemusmäärät kasvavat hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla heijastuu se mahdollisesti myös haettavien pitkäaikaisten viisumien määrään. Tällöin myös edustustojen työmäärä vastaavasti lisääntyy. Ulkoministeriön lausunnossa pyydetään, että hallituksen esitystä edustustojen tehtävien osalta tarkennettaisiin seuraavasti:

Mikäli pitkäaikaista viisumia koskevat tehtävät on ulkoistettu ulkoiselle palveluntarjoajalle, edustustojen tehtävänä on viisumitarrojen tulostaminen ja kiinnittäminen matkustusasiakirjaan. Sen sijaan, mikäli tehtävien ulkoistamista ei ole tehty, tulee edustustojen tehtäväksi myös pitkäaikaisen viisumin hakemuksen vastaanottaminen edustustossa. Pitkäaikaista viisumia koskevat tehtävät vaikuttavat edustustojen työmäärään jonkin verran lisäävästi. Pitkäaikaisesta viisumista aiheutuvan lisätyön ei ainakaan tässä vaiheessa arvioida aiheuttavan lisäresursoinnin tarvetta.

Suomen edustustot

Suomen edustustoista yhteensä kuusi antoi lausunnon esityksestä. Esityksessä ehdotettu pitkäaikaisen viisumin laajentaminen uusiin henkilöryhmiin sai yleisellä tasolla edustustojen lausunnoissa kannatusta. Kaikkien lausunnon antaneiden edustustojen toimipiiriin pitkäaikaisen viisumin kohderyhmän laajentamisella ei kuitenkaan ole juurikaan vaikutusta esimerkiksi sen vuoksi, että edustustojen toimipiirin maat ovat viisumivapaita. Myönteisen palautteen ohella useissa lausunnoissa nostettiin esille kuitenkin huoli väärinkäytösten lisääntymisestä niissä tilanteissa, joissa pitkäaikainen viisumi myönnetään oleskelulupakorttinsa menettäneille henkilöille. Useat lausunnonantajat kiinnittivät huomiota myös esityksen vaikutukseen edustustojen työmäärään. Vaikka pitkäaikaista viisumia koskevat palvelut olisivatkin ulkoistettu, on hakijalla esityksen mukaan mahdollisuus asioida edustustossa henkilökohtai-

sesti, mikä edellyttää edustustoilta asiakaspalveluaikoja. Lisäksi viisumin tulostaminen ja kiinnittäminen matkustusasiakirjaan ovat tehtäviä, jotka jäävät edustuston tehtäviksi mahdollisesta ulkoistuksesta huolimatta. Lausunnoissa kiinnitettiin huomioita myös siihen, että ulkoinen palveluntarjoaja on koulutettava uusiin tehtäviin, mikä osaltaan vaikuttaa edustustojen työmäärään.

Suomen Buenos Airesin suurlähetystö pitää kannatettavana toimenpiteitä oleskelulupaprosessin nopeuttamiseksi esityksessä olevien henkilöryhmien osalta, vaikka esityksellä ei todennäköisesti ole oleellista merkitystä argentiinalaisten, paraguaylaisten ja uruguaylaisten kannalta, jotka ovat viisumivapaita Suomeen. D-viisumi ei myöskään merkittävästi nopeuta oleskelulupahakijoiden muuttoa Suomeen, koska oleskelulupakortit ovat tulleet lähetystölle suhteellisen nopeasti vajaan 2 viikon sisään luvan myöntämisestä. Mahdollisuus oleskelulupakortin vastaanottamiseen Suomessa toki mahdollistaa prosessin nopeuttamista jokin verran.

Suomen New Yorkin pääkonsulaatti on todennut esityksestä seuraavat huomiot: Pääkonsulaatti on huomioissaan tiedustellut, voisiko viisumivapaan maan kansalainen jatkossa pyytää oleskelulupakortin toimittamista Suomeen ilman että hakee D-viisumia? Nopeutetun maahantulon osalta pääkonsulaatti on todennut, että tämä edellyttää ennen kaikkea sujuvaa toimintaa ulkoiselta palveluntarjoajalta siellä, missä ulkoistus on toteutettu. Kokonaisuutena New Yorkin pääkonsulaatti on katsonut, että esityksestä saattaa aiheutua edustustoille lisätyötä, jonka määrää on tässä vaiheessa vielä vaikea arvioida.

Suomen Ankaran suurlähetystö on lausunnossaan todennut, että asiantuntijatehtäviä varten nopeasti myönnettävälle D-viisumille ei edustuston toimipiirin alueella arvioida olevan tarvetta.

Suomen Ankaran suurlähetystö on todennut ehdotuksesta D-viisumin myöntämisestä oleskelulupakorttinsa menettäneiden osalta seuraavasti: Yleisesti ottaen kadonneet OL-kortit ilmoitetaan lähetystölle viipeellä. Oleskelulupakorttien katoamisilmoitusten viivästyessä fyysisen kortin väärinkäyttömahdollisuus on suuri. Lähi-Idän alueen osalta edustuston näkemys on, että D-viisumi tulee vähentämään väärinkäytösten ilmi tulemistä. Tämän vuoksi Suomen Ankaran suurlähetystö katsoo, että D-viisumin tarvetta tai käyttöönottoa olisi syytä huolellisesti harkita tämänkaltaisten korkean LAMA-riskin maiden osalta. Lisäksi edustuston arvion ja kokemuksen mukaan haastattelujen poistaminen tulee myös voimakkaasti nostamaan kadonneiksi ilmoitettujen korttien määrää ja Suomeen yritettäisiin palata D-viisumin avulla, siitäkin huolimatta, että oleskeluluvan tarkoitus ja edellytys on saattanut muuttua esim. pitkäaikaisen kotimaassa oleskelun myötä eikä edellytyksiä paluuseen enää olisi.

Suomen Ottawan suurlähetystö on lausunnossaan Ottawassa kiittää mahdollisuudesta lausua luonnokseen hallituksen esitykseksi pitkäaikaisen viisumin (D-viisumin) laajentamisesta uusiin henkilöryhmiin.

Suomen edustusto Ottawassa puoltaa pitkäaikaisen viisumin (D-viisumin) laajentamista uusiin henkilöryhmiin. Tämä muutos mahdollistaisi näiden henkilöryhmien maahantuloprosessin nopeutumisen ja palvelisi sitä kautta myös suomalaisia yliopistoja/työnantajia, koska D-viisumin myötä opiskelijoiden/tutkijoiden/tiettyjen työntekijöiden maahan saapuminen onnistuisi ilman viivästyksiä. Muutos helpottaisi myös työperäisen maahanmuuton tavoitteiden saavuttamista. Kilpailu työperäisistä maahanmuuttajista on erittäin kovaa ja on perusteltua, että Suomi pyrkii omilla toimillaan edesauttamaan työperäistä maahanmuuttoa ja poistaa esteitä työperäisen maahanmuuton tieltä.

Tämän lisäksi Suomen suurlähetystö Ottawassa puoltaa pitkäaikainen viisumin myöntämistä ulkomailla oleskeleville oleskeluluvan haltijoille, jotka ovat menettäneet oleskelulupakorttinsa (esimerkiksi kadonnut, varastettu tai vanhentunut). Tällä hetkellä kortin kadottajan on pääsääntöisesti haettava uutta oleskelulupaa ja tämä prosessi voi kestää useita viikkoja sekä on kustannuksiltaan hyvin kallis. Pitkä

odotus on kohtuutonta esim. ryöstön uhriksi joutuneelle, joka on mahdollisesti menettänyt oleskelulupakorttinsa lisäksi rahansa ja joutuisi lupaprosessin odotusajalle etsimään itselleen vielä majoituksen. Pitkäaikainen viisumi nopeuttaisi huomattavasti prosessia Suomeen palaamisen osalta.

Yllä mainittujen asioiden lisäksi Suomen suurlähetystö puoltaa myös säädöshankkeessa valmisteltua muutosta, joka mahdollistaisi sen, että ulkoministeriö myöntäisi jatkossa tilapäisen oleskeluluvan Suomeen saapuvien diplomaattiperheiden nuorille aina 20 ikävuoteen asti.

Suomen Lontoon suurlähetystö on lausunnossaan todennut, että viisumihakemusten vastaanotto on UK:ssa ulkoistettu VFS:lle Lontoossa, Manchesterissa ja Edinburghissa. Oleskelulupa-asiakkaat vastaanotetaan edustustossa Lontoossa toistaiseksi, vastaanoton ulkoistamisprosessin mahdollisuutta aletaan selvittää tänä vuonna. Oleskelulupahakemusprosessi onkin tärkeää saada mahdollisimman pian ulkoistuskumppanin hoitoon, jotta edustusto voi palvella kaikkia asiakasryhmiä ilman kohtuuttomia odotusaikoja asiakaspalveluun, eikä asiakkaiden tarvitse matkustaa Lontooseen kaikkialta Britanniaasta hakemuksen jättääkseen. Isossa-Britanniassa oleskelulupahakijoiden määrä on kolminkertaistunut Brexitin jälkeen. V. 2021 UK:ssa vireytettiin 334 oleskelulupahakemusta. Esitykseen sisältyvien hakijaryhmien hakemukset käsitellään Maahanmuuttovirastossa pääsääntöisesti ripeästi ja kortin toimitusaika Lontooseen on noin viikko. Yleensä hakijat jättävät hakemuksensa hyvissä ajoin ja oleskelulupakortti saapuu edustustoon ennen kuin luvan voimassaolo alkaa. Pääsääntöön ovat poikkeuksena opiskelijat, joista osa hakee lupaa hyvin lyhyen aikaa ennen opintojen alkamista. Heistä suurin osa on kuitenkin brittejä, jotka ovat viisumivapaita Suomeen. Viisumivapaiden hakijoiden osalta onkin tärkeää, että myös he voivat noutaa oleskelulupakortin Suomesta.

D-viisumin nopeuttava vaikutus on edustuston näkemyksen mukaan maksimissaan viikko. Tämä sillä edellytyksellä, että hakijan passi on edustuston hallussa, kun tieto myönnetystä luvasta tulee, eli asiakas on joko jättänyt passin edustustoon lupakäsittelyn ajaksi tai toimittanut sen erikseen etukäteen edustustoon viisumoitavaksi. Käytännössä sujuvuuden varmistamiseksi on erittäin tärkeää, että hakija ja edustusto saavat heti tiedon ja esim. järjestelmästä heräteviestin myönnetystä luvasta, jotta viisumointi sujuu viivytyksettä esityksen mukaisesti. Mikäli hakija toimittaa vasta tiedon luvasta saatuaan passin edustustoon, aikahyöty hupenee nopeasti edestakaisiin postituksiin tai edustustokäyntiin, jolloin hänelle joudutaan viisumi tulostamaan odottaessa. Asiakaspalveluajan (esim. tunnustuskäynnille) edustustossa saa pääsääntöisesti n. 2 viikon odotusajalla, kiireellisissä tapauksissa erikseen sovitusti nopeammin.

Esityksen mukaan hakijan on mahdollista jättää kansallista viisumia koskeva hakemus edustustoon. Hakijan on luontevaa jättää D-viisumihakemus edustustoon samalla, kun hän käy tunnistautumassa oleskelulupaa varten edustustossa. Asiakkaat saattavat myös VFS:n käsittelymaksun välttääkseen (esityksen mukaan jopa 70-100€) preferoida asiointia edustustossa, vaikka oleskelulupaprosessi olisi ulkoistettu. Jos D-viisumia haetaan edustustossa, tarvitaan asiakkaalle normaalia pidempi ajanvaraus, edustuston työmäärä lisääntyy ja prosessi vie edustuston asiakaspalveluaikoja muilta asiakasryhmiltä, mm. passiasiakkailta. Edustuston on huomioitava aiheutuva lisätyö, ml. ulkoistuskumppanin koulutus ja toiminnan valvonta, resurssisuunnittelussaan.

Oleskelulupakortin kadottaneilta hakemuksia tulee Lontoossa hyvin harvoin. D-viisumi on hyvä ratkaisu tällaisiin tilanteisiin, sillä VLTV myönnetään vain erityistapauksissa ja uuden luvan hakeminen aiheuttaisi asiakkaalle kohtuutonta odotusta ja kustannuksia. Lausunnossa on vielä lopuksi todettu huomiona, että eduskunta käsittelee parhaillaan hallituksen esitystä ”Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi”. On varmaankin olemassa lakitekniset syyt siihen, että tässä HE:ssä viitataan voimassa olevaan

lakiin, mutta hänen mielestään tässä pitäisi ainakin taustassa olla viittaus myös em. HE:een, koska sillä on vaikutuksia mm. tutkijan määritelmään. HE näkyy kommenttikentässä pykälämuotoilujen kohdalla, mutta pitäisi olla mainintana myös kohdassa 11, suhde muihin esityksiin. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_232+2021.aspx

Suomen Berliinin suurlähetystö on lausunnossaan todennut, että edustustolla on ollut hyvin vähän (vain muutamia viimeisten parin vuoden aikana) kadonneita ol-kortti-tapauksia. Mutta sen sijaan useita tiedusteluja siitä, miten saa uuden ol-kortin, kun se on Saksassa kadonnut (varastettu tai tuntemattomasta syystä kadonnut). Edustuston selvitettyä asiakkaalle hakuprosessin, ei asiakas ole kuitenkaan palannut enää asiaansa hoitamaan.

Ahvenanmaan maakuntahallitus

Ahvenanmaan maakuntahallitus kannattaa ehdotuksen toteuttamista esityksessä esitetyn sisällön mukaisesti.

Digi- ja väestötietovirasto

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) katsoo lausunnossaan, ettei D-viisumin laajentaminen uusiin kohderyhmiin aiheuta merkittäviä lisäperehdyttämistarpeita, koska DVV:n henkilökunnan perehdyttäminen ja riittävä ohjeistaminen tullaan huolehtimaan jo D-viisumin käyttöönoton ensi vaiheessa. Sen sijaan kohderyhmän laajentuessa paineet ja tarpeet kehittää DVV:n asiointi- ja käsittelyprosesseja kasvavat, jotta DVV pystyisi varmistamaan kaikille kohderyhmään kuuluville mahdollisimman sujuvan asiointin. Tällä hetkellä sujuvan asiointin varmistaminen edellyttää lisäresursseja.

Diplomaatti- ja konsuliedustustojen henkilökuntaan kuuluvien 18-20 -vuotiaiden jälkeläisten osalta DVV toteaa lausunnossaan, että esitettävillä muutoksilla ei ole tosiasiallisia vaikutuksia DVV:n toimintaan. Jo tälläkin hetkellä diplomaateilla ja heidän perheenjäsenillään on mahdollisuus pyytää tietojensa tallettamista väestötietojärjestelmään. Monet käytännössä näin tekevät, koska tietojen tallettamisen jälkeen he saavat henkilötunnuksen, mikä helpottaa Suomessa asiointia.

Kansaneläkelaitos

Kansaneläkelaitos (Kela) toteaa lausunnossaan, että asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetussa laissa (16/2019) säädetään työskentelyä ja asumista koskevista edellytyksistä sovellettaessa asumisperusteista etuuslainsäädäntöä henkilöihin, jotka tulevat ulkomailta Suomeen tai muuttavat Suomesta ulkomaille. Lakia sovelletaan yhdessä asumisperusteisen etuuslainsäädännön kanssa. Tarkemmat edellytykset etuuksien saamiselle sisältyvät etuuslakeihin.

Asumisperusteisen etuuslainsäädännön soveltamisen edellytyksenä on, että henkilö oleskelee maassa laillisesti (laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa 4 §).

Esitetyn lain mukaan pitkäaikaisen viisumin nojalla Suomeen tulevalle on aina myös voimassa oleva oleskelulupa, vaikka hänellä ei ole vielä hallussaan varsinaista oleskelulupakorttia. Oleskelu Suomessa voidaan siis katsoa lailliseksi maahan tulosta lukien. Oikeus asumisperusteisiin etuuksiin alkaa siitä, kun asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa säädettyt asumisen tai työskentelyn edellytykset täyttyvät. Näin ollen pitkäaikaisen viisumin käyttöönotolla ei ole vaikutusta siihen, mistä

lukien henkilön oikeus asumisperusteisiin etuuksiin voi alkaa. Henkilöä pidetään työntekijänä työskentelyn aloittamisesta lukien, jos työskentely täyttää asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävässä tilanteessa annetun lain 7 §:ssä säädetyn ansiotasovaatimuksen. Apurahaa saavan tutkijan osalta taas edellytetään 9 §:n mukaisesti maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen voimassaoloa.

Opiskelijoiden osalta Suomeen muuttavan henkilön oikeus asumisperusteisiin etuuksiin ratkaistaan arvioimalla hänen asumistaan olosuhteet kokonaisuudessaan huomioon ottaen. Muusta kuin EU-lainsäädäntöä soveltavasta maasta Suomeen muuttavan henkilön Suomessa asumista arvioidaan ottaen huomioon se, mitä kotikuntalain (201/1994) 4 §:ssä säädetään ulkomailta tulleen henkilön kotikunnan ja asuinpaikan määräytymisestä. Näin ollen myöskään opiskelijan oikeus asumisperusteisiin etuuksiin ei voi syntyä ennen Suomeen muuttoa.

Pitkäaikaisen viisumin käyttöön otolla esitettyjen muuttoryhmien osalta ei siis ole vaikutusta Kelan toimeenpanemaan sosiaaliturvaan. Sama koskee tilanteita, joissa pitkäaikainen viisumi myönnetään oleskelukorttinsa ulkomailla menettäneelle Suomeen paluuta varten. Oikeus asumisperusteisiin etuuksiin ratkaistaan heidänkin osaltaan asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävässä tilanteissa annetun lain sekä etuuskilain mukaisesti.

Kela toteaa lausunnossaan myös, että Suomeen saapuvan diplomaattiperheen nuoren osalta ei ole Kelan toimeenpaneman sosiaaliturvan osalta merkitystä sillä, myöntääkö luvan Maahanmuuttovirasto vai ulkoministeriö. Asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävässä tilanteessa annetun lain 2 §:n 5) kohdan mukaan toisen valtion diplomaattisena edustajana tai lähetettynä konsulivirkamiehenä palvelevan henkilön perheenjäsen ei ole lain soveltamisalassa eikä siis oikeutettu asumisperusteisiin etuuksiin.

Perheenjäsen määritellään lain 3 §:n 11) kohdassa, jonka mukaan perheenjäsenellä tarkoitetaan mm. henkilön aviopuolisoa ja hänen tai hänen puolisonsa alle 18-vuotiasta lasta. Täytettyään 18-vuotta diplomaattiperheen nuori voi olla oikeutettu asumisperusteisiin etuuksiin, jos hän täyttää asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävässä tilanteissa annetun lain mukaiset työskentelyn tai asumisen edellytykset. Lisäksi edellytetään voimassa olevaa oleskelulupaa, jos sellainen tarvitaan. Merkityksellistä ei ole, mikä taho oleskeluluvan myöntää.

Maahanmuuttovirasto

Maahanmuuttovirasto toteaa lausunnossaan osallistuneensa luonnoksen valmisteluun, ja että sen näkökannat on yleisesti ottaen hyvin huomioitu luonnoksessa. Virasto nostaa esiin joitakin yksityiskohtia, joiden selventämisen se katsoi voivan tehdä ehdotetusta laista vielä toimivamman.

Pitkäaikainen viisumi opiskelijalle, tutkijalle, sertifioidun työnantajan työntekijälle, yrityksen johtotehtävissä toimivalle sekä edellä mainittujen perheenjäsenille

- Maahanmuuttovirasto kannattaa luonnoksen tavoitetta edistää koulutus- ja työperusteista maahanmuuttoa sekä sujuvoittaa siihen liittyviä maahantulomenettelyjä.
- Viraston käsityksen mukaan D-viisumin uudet hakijaryhmät on määritelty selkeästi ehdotetussa 17 c §:ssä.
- Virasto viittaa ehdotetun 17 c §:n yksityiskohtaisiin perusteluihin (s. 39), joissa todetaan näin: ”Pykälän 1 momentin 8 kohdan mukaan pitkäaikainen viisumi voitaisiin myöntää pykälän kohdissa 1–

7 mainittujen henkilöiden perheenjäsenille, jos heille on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella ulkomaalaislain 45 §:n 3 momentin tai 47 §:n 3 momentin perusteella.” Säännöksen 1.6.2022 voimaan tulevassa (laki 121/2022) tai nyt ehdotetussa sanamuodossa ei kuitenkaan ole viittausta ulkomaalaislain 45 §:n 3 momenttiin tai 47 §:n 3 momenttiin. Viraston näkemyksen mukaan tarkoitus ei käytännössäkään liene rajoittaa kohdan soveltamisalaa, vaan edelleen viitata yleisesti perhesiteen perusteella myönnettäviin oleskelulupiin. Tutkija- ja opiskelijalaissa sekä ICT-laissa on erillisiä säännöksiä oleskeluluvan myöntämisestä perheenjäsenille, joten ulkomaalaislain 45 §:n 3 momenttia ja 47 §:n 3 momenttia koskevan maininnan poistamista perusteluista voisi selvyyden vuoksi harkita.

- Maahanmuuttovirasto tuo lausunnossaan esiin, että ehdotetun 17 c §:n 1 momentin sanamuoto ei suoranaisesti edellytä aiempien eikä nyt lisättävien hakijaryhmien osalta sitä, että D-viisumia haettaisiin tai se myönnettäisiin yhtä aikaa oleskeluluvan kanssa. Olisi sen vuoksi hyvä tarkastella sitä, voivatko 17 c §:n 1 ja 2 momenttien soveltamisalat olla joltain osin päällekkäiset 1 momentin kohdetyhmään kuuluvien osalta, ja jos voivat, onko jompikumpi lähtökohtaisesti tai aina ensisijainen.
- Maahanmuuttovirasto huomauttaa, että sertifioidun työnantajan työntekijöinä oleskelulupaa hakavien tulevaa määrää ei ole vielä arvioitu. Kun tällaiset arviot ovat käytössä, tulee myös Maahanmuuttoviraston pysyviä kustannuksia koskevia arvioita tarkistaa niiden mukaisesti.

Pitkäaikainen viisumi oleskelulupakortin menettäneelle

- Maahanmuuttovirasto jakaa sen käsityksen, ettei nykyinen oikeustila mahdollista hakijan eikä viranomaisen kannalta tarkoituksenmukaista menettelyä kolmannen maan kansalaisille, jotka ulkomailla ollessaan kadottavat oleskelulupakorttinsa tai muuten menettävät mahdollisuuden käyttää sitä Suomeen paluuseen. Tämän vuoksi virasto kannattaa ehdotettua muutosta.
- Maahanmuuttovirasto viittaa ehdotettuun 17 c §:n 2 momentin viimeiseen virkkeeseen, jonka mukaan *”hakijan on esitettävä oleskelulupakortin menettämisestä selvitys”*. Virasto katsoo, että selvyyden vuoksi voisi ainakin perusteluissa mainita, mihin kaikkiin säännöksen edellisen virkkeen mukaisiin tilanteisiin menettämisellä tässä viitataan. Perustelujen esimerkit liittyvät kortin katoamiseen ja varastamiseen, mutta onko tarkoitus, että esimerkiksi kortin turmeltumisesta ja/tai vanhentumisesta esitetään erillinen selvitys sen lisäksi, että asian voi havaita kortista? Esimerkiksi selvitys siitä, miten kortti on turmeltunut tai siitä, miksei hakija ole palannut Suomeen kortin ollessa yhä voimassa.
- Ehdotetun 17 c §:n 2 momentin perustelujen (s. 40) mukaan *”selvitys olisi tarpeen, jotta viranomaisilla olisi mahdollisuus saada tietoa oleskelulupakortin katoamisen syistä ja siihen liittyvistä ilmiöistä yleisellä tasolla.”* Sekä viranomaisen että asiakkaiden kannalta olisi hyvä, jos selvityksen ja sen sisällön merkitystä myös yksittäistapauksen ratkaisun kannalta jotenkin avattaisiin perusteluissa, esimerkiksi käytännön esimerkkien kautta.
- Ehdotettu sääntely ei sanamuotonsa perusteella edellytä sitä, että oleskelulupakortin menettäminen olisi tapahtunut ulkomailla, kunhan hakija D-viisumia hakiessaan on ulkomailla eikä voi käyttää korttiaan Suomeen paluuseen. Maahanmuuttoviraston näkemyksen mukaan voisi olla hyvä selvyyden vuoksi nimenomaan todeta, että tämä on tarkoitus (jos näin on) eikä esimerkiksi hakijoita, joiden kortti on mennyt vanhaksi jo Suomessa, ole tarkoitus sulkea soveltamisalan ulkopuolelle. Voi esimerkiksi tulla tilanne, jossa hakija on matkustanut ulkomaille epähuomiossa tai pakottavan

kiireen vuoksi niin, että kortti ei ole ollut voimassa edes hänen Suomesta lähtiessään. On hyvä, jos laista löytyy mahdollisimman yksiselitteinen tulkinta tilanteeseen.

- Myös oleskelulupakorttinsa menettäneille D-viisumi myönnettäisiin aina 100 vuorokaudeksi myöntämispäivästä, koska voimassaolon pituuteen ei ehdoteta muutoksia. Ehdotetussa 17 c §:n 2 momentissa D-viisumin myöntäminen sidotaan oleskeluluvan voimassaoloon, mutta ei luvan voimassaolon keston D-viisumin myöntämisen jälkeen. On siten mahdollista, että oleskeluluvan voimassaolo päättyy pian D-viisumin voimaantumisen jälkeen, vaikka viisumi on 100 päivää voimassa. Näin ollen on myös mahdollista, että hakija saapuu Suomeen ja/tai oleskelee maassa niin, että hänellä on voimassa ainoastaan D-viisumi, ei D-viisumi ja oleskelulupa yhtä aikaa.

Maahanmuuttoviraston käsityksen mukaan D-viisumi sinänsä oikeuttaa maahanmuuttoa ja maassa oleskeluun sen voimassaolon ajan ilman oleskelulupaakin, mutta edellä sanottu saattaa aiheuttaa tiettyjä muita kysymyksiä, esimerkiksi:

- Mikä maastapoistamistoimenpide tällöin soveltuu (vrt. ulkomaalaislain 142 § ja 143 §)?
- Millä perusteilla ja millaisissa tilanteissa D-viisumi voidaan tällöin peruuttaa?
- Onko henkilöllä työnteko-oikeutta?
- Hallituksen esityksessä voisi selventää sitä, miten Maahanmuuttoviraston on tarkoitus toimia, jos oleskeluluvan voimassaolo päättyy D-viisumin hakemisen jälkeen, mutta ennen kuin D-viisumia koskeva päätös on tehty. D-viisumin käsittely tullee olemaan verrattain nopea prosessi, mutta tällaista mahdollisuutta ei voida sulkea pois käytännössä.
- Ehdotetun 17 c §:n 2 momentin perustelujen (s. 40) mukaan ”jos pitkäaikaista viisumia koskevan hakemuksen yhteydessä ilmenisi, että aikaisemmin myönnetyn oleskeluluvan peruuttamista tulisi harkita, voisi Maahanmuuttovirasto tarvittaessa käsitellä peruuttamisasian ja pitkäaikaista viisumia koskevan asian yhdessä ulkomaalaislain 7 §:n 3 momentin nojalla. Jos oleskelulupa tällöin päätettäisiin peruuttaa, ei olisi perustetta myöntää myöskään pitkäaikaista viisumia.” Tämä on Maahanmuuttoviraston käsityksen mukaan perusteltu lähtökohta siihen nähden, että D-viisumi myönnetään oleskeluluvan haltijalle ja ainoastaan Suomeen paluuta varten.

Hakijoiden tilanteet (esimerkiksi Suomessa oleskeltu aika ja siteet maahan) voivat kuitenkin vaihdella huomattavasti samoin kuin peruuttamisprosessin kesto. Erityisesti, jos huomioidaan mahdollinen muutoksenhaku viraston päätöksestä. Voisiko hallituksen esityksessä siksi pyrkiä avaamaan ja rajaamaan viraston harkintaa sen osalta, olisiko tilanteita, joissa hakijan Suomeen saapuminen olisi D-viisumilla syytä mahdollistaa peruuttamisharkinnasta ja/tai ei-lainvoimaisesta peruuttamis-päätöksestä huolimatta? Ja jos tällaisia tilanteita olisi, millaisia ne esimerkiksi voisivat käytännössä olla?

- Ehdotetun 17 c §:n 2 momentin perustelujen (s. 40) mukaan ”turmeltumisesta voisi olla kyse esimerkiksi silloin, kun oleskelulupakortin lukulaite on rikkonut kortin sirun tai kortti muutoin on optisesti todettavissa rikkoontuneeksi”. Kyse on hyvin pienestä yksityiskohdasta, mutta Maahanmuuttoviraston käsityksen mukaan termi ”optisesti” saattaa olla vaikeatulkintainen. Jos se tarkoittaa vain, että kortista näkee katsomalla päältäpäin sen olevan turmeltunut, asia olisi hyvä sanoa suoremmin niin. Termi ”optisesti” voi herättää esimerkiksi kysymyksen, onko tarkoitus käyttää jonkinlaisia apuvälineitä.

Muuta

- Myös Maahanmuuttovirasto on siinä käsityksessä, että henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia (615/2020) ei ole tarpeen muuttaa tällä hallituksen esityksellä, vaan hallituksen esityksellä HE 122/2021 vp tehdyt muutokset kattavat myös nyt mukaan ehdotetut hakijaryhmät.

Maanmittauslaitos

Maanmittauslaitos toteaa lausunnossaan, että niillä opiskelijoilla, jotka ovat kolmansien maiden kansalaisia, esityksen keskeisenä ehdotuksena on, että oleskelulupa myönnetään koko tutkinnon tai opintojen suorittamisen keston ajaksi yhdellä hakemiskerralla. Tämä helpottaa ja yksinkertaistaa kolmansien maiden kansalaisten oleskelulupien hakemiseen liittyvää hallinnollista taakkaa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan Marinin hallitusohjelmakirjausta vastaten, että kolmannen maan kansalaiselle, joka on suorittanut opinnot tai tutkimuksen loppuun, myönnettäisiin oleskelulupa työnhakua ja yritystoiminnan aloittamista varten.

Maanmittauslaitos kannattaa kumpaakin hallituksen esitykseen sisältyvää ehdotusta valtion tutkimuslaitoksena, jonka tutkijahenkilöstöstä merkittävä osa tulee EU:n ulkopuolisista eli kolmansista maista. Ehdotettu uudistus mahdollistaa osaltaan jo opiskeluaikana opiskelijoiden hyödyntämistä tutkimustehtäviin sekä perustutkinnon tai tieteellisen jatkotutkinnon suorittaneiden rekrytointia Maanmittauslaitoksen paikkatietokeskuksen palvelukseen. Korkeakoulusta valmistumisen jälkeen henkilöllä ei välttämättä ole vielä palvelussuhdetta ja erityyppisiin jatkotutkimusta sisältäviin tehtäviin haku voi kestää ajallisesti. Tällöin on myönteistä, että pitkäaikaisen viisumin saaneella henkilöllä on tutkinnon suorittamisen jälkeen aikaa hakeutua Suomen työmarkkinoille.

Poliisihallitus

Poliisihallituksen mukaan oleskelulupa-asioiden sujuvan ja tehokkaan sekä oikeusvarman käsittelyn ja päätöksenteon voidaan katsoa olevan erittäin tärkeitä kaikissa ulkomaalaisten oleskelulupa-asioissa. Laittoman maahantulon ja laittoman maassa oleskelun torjunnan näkökulmasta on tärkeitä, että ennen viisumin myöntämistä varmistetaan, ettei henkilön maahan tulemiselle ole esteitä, esimerkiksi Schengen-alueelle määrättyä maahantulokieltoa.

Poliisihallitus toteaa lausunnossaan, että viisumin myöntämisprosessissa tulee pyrkiä estämään mahdollisimman tehokkaasti väärinkäytösten mahdollisuus. Viranomaisyhteistyön merkitys tiedonvaihdoissa on tärkeä osa laittoman maahantulon torjunnassa. Oleskelulupaan liittyvien biometristen tunnistajien antamisessa ulkoisille palveluntarjoajille saattaa liittyä korostuneita väärinkäytösten riskejä, mistä johtuen olisi tärkeitä, että palveluntarjoajat evaluoitaisiin riittävän usein ja heidän kanssaan tehdään tiivistä yhteistyötä Suomen viranomaisten toimesta.

Poliisihallitus katsoo, että pitkäaikaisen viisumin käytön laajentamisessa tulee huomioida viranomaisten ja ulkoisen palveluntarjoajan henkilöstön riittävä koulutus, jotta asiaa käsittelevillä henkilöillä on paras mahdollinen osaaminen viisumin myöntämiseen liittyvissä asioissa.

Poliisin ulkomaalaisvalvonnan näkökulmasta on erittäin tärkeitä, että oleskelulupakortit saadaan toimitettua pitkäaikaisviisumin voimassa olon aikana, ettei oleskelu Suomessa muutu ulkomaalaislain

säännösten mukaan laittomaksi ja ulkomaalainen syyllisty ulkomaalaisrikkomukseen. Toisin sanoen oleskelulupakortin toimitusprosessin sujuvuus tulee varmistaa.

Rajavartiolaitos

Lausuntoa on pyydetty Rajavartiolaitokselta, jonka esikunta toimii samalla sisäministeriön rajavartio-osastona. Rajavartio-osasto pitää esitystä kannatettavana.

Lausunnolla olevan esityksen mukaan pitkäaikaisen viisumin käytön laajentaminen muihin vielä yksilöimättömiin henkilöryhmiin arvioitaisiin mahdollisesti erikseen omana lakihankkeena, jolloin olisi tarpeen selvittää pitkäaikaisen viisumin myöntämisen edellytyksiä ja maahantulon yleisiä edellytyksiä laajemmin. Rajavartio-osasto pitää kannatettavana, että pitkäaikaisen viisumin käytön laajentaminen muihin vielä yksilöimättömiin henkilöryhmiin arvioidaan erikseen omana lakihankkeena edellä esitetyksi. Erityisesti tulisi huomioida D-viisumin kohderyhmän laajentaminen sellaisiin hakijoihin, joiden maassa oleskelu ylittää lyhytaikaisen oleskelun enimmäiskeston, mutta on kestoltaan sellainen, ettei oleskeluluvan hakeminen ole kannattavaa.

Rajavartio-osasto tuo jo tässä vaiheessa esille mahdollista pitkäaikaisen viisumin jatkovalmistelua varten harkittavaksi seuraavat asiat:

D-viisumi tulisi voida myöntää maahantulon yleisten edellytysten täytyessä jo ennen oleskeluluvan myöntämistä. Tämä mahdollisuus nopeuttaisi edelleen maahan saapumista, mikäli oleskelulupaprosessiin kuluva aika olisi pidempi, kuin D-viisumin myöntöprosessiin kuluva aika, silloin kun sinänsä myös oleskeluluvan edellytykset ovat olemassa.

Mikäli kansallisen viisumin käyttöä laajennettaisiin jatkossa vielä muihinkin henkilöryhmiin, tulisi samalla harkita luopumista viisumin 100 päivän enimmäiskestoajasta. Schengenin yleissopimuksen 18 artikla mahdollistaa pitkäaikaisen viisumin myöntämisen enintään yhden vuoden oleskelua varten. Käsitteilyn ruuhkautumistilanteissa tai oleskelulupahakemusprosessin pitkittyessä hakemuksessa olevien tietojen täydentämisen vuoksi viisumin voimassaoloaika voi ylittyä (mikäli D-viisumi myönnettäisiin jo oleskelulupaharkinnan rinnalla). Rajavartio-osaston näkemyksen mukaan pitkäaikaisen viisumin enimmäiskesto voitaisiin tarvittaessa rajata lyhyemmäksi, esimerkiksi 100 vuorokaudeksi, viranomaisen ohjeistuksella.

Lisäksi D-viisumin hakeminen tulisi mahdollistaa myös Suomessa tietyissä tilanteissa. Eduskunnan 8.12.2021 hyväksymän ulkomaalaislain muutoksen mukaan pitkäaikaista viisumia olisi ulkomaalaislakiin lisätyn ja 1.6.2022 voimaan tulevan 17 b §:n 1 momentin mukaan haettava ennen Suomeen saapumista ulkomailla. On myös tilanteita, joissa maassa oleva viisumivollinen odottaa oleskelulupaa, eikä voi lyhytaikaisen oleskelun täytyttyä matkustaa ja työskennellä Schengen-alueella. Tällaisia tapauksia on esimerkiksi jo umpeutuneen oleskeluluvan jatkoa odottavilla. Myös tämä epäkohta aiheuttaa usein hyvin epäkäytännöllisiä tilanteita maassa jo laillisesti oleskeleville.

Suojelupoliisi

Suojelupoliisin lausunnossa todetaan, että esitysluonnoksen mukaan oleskeluluvan hakijalle olisi mahdollista myöntää ehdotettu pitkäaikainen viisumi ainoastaan, jos hänelle on jo myönnetty oleskelulupa. Suojelupoliisin näkemyksen mukaan Maahanmuuttoviraston on ennen oleskeluluvan myöntämistä ar-

voitava ulkomaalaislain 36 §:n mukaisesti, vaarantaako oleskeluluvan hakija yleistä järjestystä tai turvallisuutta. Suojelupoliisi katsoo, että yleisen järjestyksen ja turvallisuuden alle sijoittuu yhtenä osana alueena kansallinen turvallisuus, jota koskeissa kysymyksissä Maahanmuuttovirasto voi pyytää Suojelupoliisilta lausuntoa. Myös Suojelupoliisi voi ilmaista Maahanmuuttovirastolle, että sillä on intressi lausua oleskelulupa-asiassa.

Näin ollen arviointi siitä, muodostaako hakija uhkan kansalliselle turvallisuudelle tehdään siinä vaiheessa, kun arvioidaan hakijan oleskelulupahakemuksen yleisiä edellytyksiä. Kun esityksen mukaan pitkäaikainen viisumi voidaan myöntää ainoastaan henkilölle, jolle on myönnetty oleskelulupa, ei Suojelupoliisin näkemyksen mukaan pitkäaikaisen viisumin myöntäminen muodosta itsenäistä riskiä kansalliselle turvallisuudelle.

Suojelupoliisi kuitenkin korostaa, että sillä tulee olla tosiasiallinen mahdollisuus arvioida oleskeluvan hakijoiden kansalliselle turvallisuudelle muodostamaa uhkaa riippumatta oleskeluluvan tyypistä, ja tarvittaessa toimittaa oleskeluluvan hakijaa koskeva raskauttava tieto Maahanmuuttovirastolle päätöksenteon tueksi.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan, että pitkäaikainen viisumi voitaisiin myöntää maahantuloa varten myös ulkomailla olevalle oleskeluluvan haltijalle, jos hän on menettänyt oleskelulupakorttinsa. Esitysluonnoksen luvussa 4.2.2. arvioidaan vaikutuksia, jotka seuraavat, jos pitkäaikainen viisumi myönnetään oleskelulupakortin menettäneelle. Kappaleessa 4.2.2.5 on todettu, että yleisesti voidaan arvioida, että sääntelyllä pitkäaikaisen viisumin käyttöönoton laajentamisesta ei voida poissulkea mahdollisia väärinkäytöksiä. Suojelupoliisi toteaa, että tällaisiin väärinkäytöksiin voi sisältyä myös kansallista turvallisuutta vaarantavia seikkoja.

Aluehallintovirastot

Etelä-Suomen aluehallintoviraston, Itä-Suomen aluehallintoviraston, Lounais-Suomen aluehallintoviraston, Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston sekä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueet (jäljempänä työsuojeluviranomainen) lausuvat esitysluonnoksesta seuraavaa:

Työsuojeluviranomainen kannattaa luonnoksessa esitettyjä muutoksia ja pitää esityksen tavoitteita kannatettavina. Jatkossa henkilöiden ei tarvitsisi myönteisen oleskelulupapäätöksen jälkeen jäädä odottamaan oleskelulupakorttia ulkomaille, vaan he voisivat matkustaa pitkäaikaisella viisumilla Suomeen välittömästi sen jälkeen, kun heille on myönnetty oleskelulupa ja viisumitarra on kiinnitetty matkustusasiakirjaan. Ajallinen säästö voi kuitenkin toteutua vain sillä edellytyksellä, että pitkäaikaista viisumia haetaan samanaikaisesti oleskeluluvan hakemisen kanssa sähköisessä asiointipalvelussa. Tämän vuoksi työsuojeluviranomainen pitää tärkeänä, että hakijoita ohjeistetaan aktiivisesti D-viisumin hakemisesta ja sen hyödyistä.

D-viisumilla ei olisi vaikutusta työnteko-oikeuteen, sillä henkilöllä ei ole oikeutta työntekoon pitkäaikaisen viisumin perusteella. Saapuessaan Suomeen pitkäaikaisella viisumilla henkilölle on jo myönnetty Suomeen ja EU-alueelle saapumiseen ja Suomessa oleskeluun oikeuttava oleskelulupa. Oleskelulupa oikeuttaa maahantulon ja maassa oleskelun lisäksi työntekoon. Työsuojeluviranomainen katsoo, ettei esitetyillä muutoksilla olisi siten olennaisia vaikutuksia työsuojeluviraston työnteko-oikeuden varmistamista koskeviin valvontatehtäviin.

Henkilö saapuisi D-viisumin turvin maahan vasta oleskeluluvan saatuaan. Tämän vuoksi työsuojeluviranomainen pitää perusteltuna luonnoksessa esitettyä arviota siitä, että muutokset eivät sinänsä lisäisi

työntekijän riskiä joutua hyväksikäytön kohteeksi. Työsuojeluviranomainen pitää tärkeänä, että D-viisumi ei mahdollista Suomeen saapumista oleskelulupahakemuksen käsittelyajaksi. Jos D-viisumilla voisi tulla Suomeen jo ennen oleskelulupapäätöksen saamista, riski sekä työperäiseen hyväksikäyttöön että luvattomaan työntekoon kasvaisi työsuojeluviranomaisen näkemyksen mukaan huomattavasti, koska henkilöllä ei olisi oikeutta luvallisesti tehdä Suomessa ansiotyötä ennen oleskeluluvan myöntämistä.

Akava ry

Lausunnon pääkohdat

- Akava pitää hallituksen esityksen tavoitteita erittäin kannatettavina. Osaava työvoima on Suomen tärkein kilpailukytekijä.
- Maahantulon digitalisaatiota on vauhditettava edelleen. D-viisumin hyödyntäminen on tärkeä osa kokonaisuutta, joilla pyritään vastaamaan työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin ja parantamaan työvoiman saatavuutta.
- Työntekijöitä on kuultava osana sertifioitujen työnantajien myöntämisprosessia.

Akava pitää erittäin kannatettavina hallituksen esityksen tavoitteita, joilla pitkäaikaisen eli niin sanotun D-viisumin käyttöä laajennettaisiin uusiin kohderyhmiin.

D-viisumin käytön laajentaminen on ollut Akavan pitkäaikainen tavoite. Nyt ulkomaalaislakiin ehdotettujen muutosten myötä pitkäaikainen viisumi voitaisiin myöntää opiskelijoille, tutkijoille, sertifioitujen työnantajien työntekijöille, yritysten johtotehtävissä toimiville sekä edellä mainittujen perheenjäsenille. Tervetulleiden muutosten myötä nopeutettaisiin oleskeluluvan saaneiden maahantuloa. Akava muistuttaa työntekijöiden kuulemisen tärkeydestä osana sertifioitujen työnantajien myöntämisprosessia.

Pienenevien ikäluokkien Suomessa on puutetta osaavasta työvoimasta. Akavan näkemyksen mukaan kansainvälisten asiantuntijoiden ja opiskelijoiden määrän kasvattamiseksi tehtäviä toimia on nopeutettava ja luotava uusia toimenpiteitä. D-viisumin hyödyntäminen on tärkeä osa kokonaisuutta, joilla pyritään vastaamaan työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmiin ja parantamaan työvoiman saatavuutta. Kansainvälisten osaajien ja heidän perheenjäsentensä maahantulon helpottamisessa on kyse myös reagoimisesta huoltosuhteen heikkenemiseen. Onkin välttämätöntä, että maahantulon digitalisointia jatketaan edelleen. Lupaprosessien nopeuttaminen ja välittömästi maahantulon yhteydessä mahdollistettava kielikoulutus ovat tärkeimmät keinot myös kotoutumisen parantamiseksi maahantulon syyhyn katsomatta.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kannattaa esityksiä, joilla helpotetaan oleskeluluvan hakemista, kevennetään hallinnollisia menettelyjä ja nopeutetaan maahantuloa työhön tai opintoihin.

EK pitää perusteltuna laajentaa nykyisen kansallisen viisumin käyttömahdollisuuksia nopeuttamaan edellä mainittujen ryhmien maahanpääsyä.

EK on esittänyt kansallisen viisumin käyttöönottoa syksyllä 2019 silloisessa maahanmuuttoa ja kotoutumista pohtineessa työllisyyden ministeriryhmän alatyöryhmässä. EK:n esittämä malli poikkeaa nykyisestä: Suomeen voisi saapua ja työnteon aloittaa jo ennen oleskelulupa-asian ratkaisua.

EK:n mallissa hakija tekisi oleskelulupa- ja viisumihakemuksen lähtömaassaan. Hänelle myönnettäisiin kansallinen viisumi maahantuloa ja työnteon aloittamista varten. Se nopeuttaisi työnteon aloittamismahdollisuutta huomattavasti. Varsinaisen oleskeluluvan myöntämisen edellytykset Maahanmuuttovirasto tutkisi normaalisti.

Tarkoitus ei ole, että edustusto tutkisi oleskeluluvan myöntämisen edellytyksiä, vaan Maahanmuuttovirasto ratkaisisi henkilön oikeuden pysyväisluontoiseen oleskeluun kuten nykyisin.

EK:n esittämä malli ei laajentaisi Suomeen tai Schengen-alueelle saapumiseen oikeutettujen piiriä. Ne erityisasiantuntijat, joille kansallinen viisumi EK:n mallissa voidaan myöntää, voivat nykyisin matkustaa Suomeen samoihin tehtäviin myönnetyllä viisumilla tai viisumivapaasti lähtömaan mukaan oletuksella, että työ kestää enintään kolme kuukautta.

Opetusalan ammattijärjestö OAJ

Opetusalan ammattijärjestö OAJ pitää tärkeänä ja hyvänä, että Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman tavoitteena on lisätä koulutus- ja työperusteista maahanmuuttoa. Suomeen tarvitaan lisää osaajia kestävän hyvinvoinnin turvaamiseksi. On hyvä, että lupamenettelyjä halutaan tehostaa ja nopeuttaa.

OAJ kannattaa työ- ja koulutusperusteista maahanmuuttoa ja sektoreiden välisen liikkuvuuden helpottamista. On tärkeää, että osaamisemme ja tutkimus- ja innovaatioympäristömme on houkutteleva myös kansainväliseen tutkimusrahoitukseen ja investointeihin Suomen ulkopuolelta.

Nopeutetun maahantulon varmistamiseksi tietojärjestelmien toimivuus on taattava. OAJ painottaa, että tehokas tiedotus, ohjeistus ja viestintä pitää saada samanaikaisesti kuntoon sekä koulutettu viranomaishenkilöstö varmistamaan kokonaisuuden hallintaa. Tähän tarvitaan resursointia. Ajallinen säästö lupamenettelyn nopeuttamiseksi vaatii tehokasta ja selkeää tiedottamista hakijoille pitkäaikaisen viisumin ja oleskeluluvan samanaikaisesta hakemisesta. Hyvä, että Suomi haluaa viestinnässä korostaa tervetulleiksi sekä naiset että miehet.

Henkilöllisyyden tarkastamiseksi OAJ pitää tärkeänä, että käyntiaikoja edustustoissa tai ulkoisen palvelutarjoajan luona joustavoitetaan. Koulutettua henkilöstöä on oltava riittävästi myös muillakin toimijoilla (Migri, ulkoasiainhallinto, Rajavartiolaitos), jotta nopeutettu maahantulo on todellisuudessa mahdollinen. Henkilöstön määrää on lisättävä tarpeen mukaan.

OAJ pitää tärkeänä, että Suomeen saapuvan henkilön toimeentuloedellytys voi täytyä ansiotyön ja yrittämisen yhdistelmästä. Lisäksi on huomioitava myös muut tulonlähteet, kuten apurahat tai varallisuus, kun hakijan toimeentuloa arvioidaan.

Lupamenettelyjen nopeuttamisen lisäksi on OAJ:n näkemyksen mukaan katsottava kotoutumista kokonaisuutena. Kotoutumisen edistäminen kaikilla koulutusasteilla on huomioitava erityisesti suomen tai ruotsin kielen sekä kulttuurimme osaamisen varmistamisella. Perusopetukseen valmistava opetus pitää säätää lakiin oppijan subjektiiviseksi oikeudeksi. Suomi- ja ruotsi toisena kielenä-opetusta on lisättävä merkittävästi, ja opetus on aloitettava jo varhaiskasvatuksessa. Oman äidinkielen opetuksen

pitää myös alkaa jo varhaiskasvatuksessa ja sen tulee jatkua toisen asteen loppuun. Oman äidinkielen osaaminen vahvistaa erityisesti muiden kielten oppimista. Myös hakijan perheenjäsenten kotoutumista pitää edistää koulutuksella. Lasten pääsy varhaiskasvatukseen ja kouluun pitää varmistaa.

OAJ toteaa lausunnossaan, että eri kieli- ja kulttuuritaustaisilla opiskelijoilla on Suomessa vaikea saada harjoittelupaikkoja opiskelujen aikana. Työnantajien mahdollisuudet ja kannusteet ottaa harjoittelijoiksi ja työntekijöiksi erilaisten taustojen omaavia henkilöitä pitää ottaa kehityskohteeksi valtakunnallisesti myös kaksisuuntaisen kotoutumisen edistämiseksi. On merkittävää, että Suomen maakuva parannetaan potentiaalisten muuttajien näkökulmasta ja edistetään yritysten halua rekrytoida työvoimaa ulkomailta.

OAJ katsoo, että lain toteutumisen seuranta on tärkeää myös oppilaitosten (yliopistot, ammattikorkeakoulut ja ammatillinen toinen aste) näkökulmasta. Vuoropuhelun on oltava saumatonta oppilaitosten ja ministeriön välillä. Opetushenkilöstön osaaminen ja riittävyys eri koulutustasoilla on oltava kunnossa. Opiskelijoiden ja tutkijoiden määrän kasvaminen vaatii myös taloudellisia resursseja, jotta heidän tarvitsemansa ohjaus ja tuki on mahdollista, ja henkilöt haluavat Suomeen jäädä.

Palvelualojen ammattiliitto PAM

Pitkäaikaisen viisumin käyttöalan laajentaminen

Palvelualojen ammattiliitto PAM pitää sinällään kannatettavana hallituksen tavoitetta nopeuttaa ja sujuvoittaa oleskeluluvan saaneen henkilön maahantulomenettelyä. PAM kuitenkin toteaa lausunnossaan, että pitkäaikaisen viisumin käyttöönotto nopeuttaa maahantuloa prosessia vain hyvin vähän. Näin ollen voidaan kyseenalaistaa se, ovatko mainitun pikakaistan luomisen ja ylläpitämisen kustannukset lainkaan tarkoituksenmukaisessa suhteessa saavutettuun hyötyyn.

PAM korostaa lisäksi, että työperusteisen maahanmuuton edistäminen tai siihen liittyvä maahantuloa menettelyn helpottaminen ei saa toteutua ulkomaalaisten työntekijöiden ennakkovalvonnan heikentymisen ja työntekijöiden hyväksikäytön riskin lisääntymisen hinnalla.

Pitkäaikainen viisumi sertifioidujen työnantajien palvelukseen tuleville

Ulkomaalaislain 5 lukuun on esitetty uutena säännöksenä työnantajien sertifiointin käyttöön ottamista. Sertifiointi nopeuttaisi lupien myöntämisprosessia mm. siten, ettei sertifioiduilta työnantajilta enää edellytetä hakemuksessa toimitettujen tietojen toistamista ulkomaalaislain 5 luvun lupia haettaessa. Lausuman kohteena olevassa lakiesityksessä puolestaan laajennettaisiin pitkäaikaisten (D-viisumi) käyttöala koskemaan työntekijöitä, jotka ovat saaneet oleskeluluvan sertifioidun työnantajan palveluksessa työskentelyn perusteella. Tämä helpottaisi monella tapaa ulkomaalaisen työntekijän rekrytointia ja nopeuttaisi työntekijän siirtymää ulkomailta Suomeen silloin, kun tämä tulee sertifioidun työnantajan palvelukseen.

PAM on lausunnossaan ulkomaalaislain 5 luvun muuttamisesta katsonut, että yrityksen taloudellinen tilanne tai myönnettyjen oleskelulupien määrä ei sellaisenaan osoita työnantajan luotettavuutta ja työnantajavelvoitteiden noudattamista. PAM:in kokemuksen mukaan työntekijöiden hyväksikäyttöä on lievemmissä ja vakavammissa muodoissaan esiintynyt myös kooltaan varsin suurten työnantajayhtiöiden piirissä, joten yrityksen koko ja hyvä taloudellinen tilanne ei sellaisenaan ole tae työnantajavelvoitteiden huolellisesta noudattamisesta.

PAM:in näkemyksen mukaan näiden edellytysten sijaan olisi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että yritys on huolellisesti noudattanut työnantajavelvoitteitaan eikä yrityksellä ole taustalla työnantajavelvoitteiden rikkomista, esimerkiksi työntekijöiden alipalkkausta. Sertifiointimenettelyn tulee olla huolellinen, läpinäkyvä sekä sanktiomahdollisuuden sisältävä.

Mikäli työnantaja rikkoo työnantajavelvoitteitaan, menettelyn on johdettava nopeaan ja sujuvan sertifiointin peruuttamismahdollisuuteen sekä riittävän pitkään karenssiin.

PAM katsoo lausunnossaan, että maahantulon helpottaminen edelleen sertifioidujen työnantajien palvelukseen tulevien työntekijöiden osalta edellyttää, että sertifiointin edellytyksien osalta on huomioitu se, että kyseessä on yritys, jolla on täysin moitteeton historia työnantajavelvoitteiden noudattamisessa.

Työperäisen hyväksikäytön ehkäisyä lisättävä

PAM:in kokemuksen mukaan tällä hetkellä ulkomaalaisten työntekijöiden vakavuusasteeltaan vaihtelevaa hyväksikäyttöä esiintyy huomattavan runsaasti.

Työperäisen maahanmuuton lisäämisen ja maahantulosäännöksiä helpottamisen yhteydessä on erityisesti huolehdittava siitä, että samalla ei helpoteta ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäyttöä. Ulkomaalaisen työvoiman maahanmuuton sujuvoittamisen yhteydessä on samanaikaisesti tehostettava myös ulkomaisen työvoiman käytön valvontaa ja varmistettava riittävä resursointi myös työperäisen hyväksikäytön ehkäisyyn.

Sivistystyönantajat Sivista ry

Sivistystyönantaja Sivista ry toteaa lausunnossaan, että sen jäsenistössä, erityisesti korkeakoulusektorilla, on paljon kansainvälisiä opiskelijoita ja työntekijöitä ja määrä kasvaa tulevina vuosina. Vaikka oleskelupien käsittelyaikoja on saatu lyhennettyä, on erityisesti opiskelijoita koskevissa maahantuloprosesseissa ollut huomattavia hankaluuksia. **Sivista pitää toimia opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantulon nopeuttamiseksi hyvin tervetulleina.**

Esityksen mukaan opiskelija tai tutkija hakisi pitkäaikaista viisumia samanaikaisesti oleskeluluvan kanssa. Päätös siitä, toimitetaanko oleskelulupakortti lähtömaahan vai Suomeen tehtäisiin hakuvaiheessa. Pitkäaikainen viisumi myönnettäisiin samaan aikaan oleskeluluvan kanssa ja henkilö saisi matkustaa Suomeen sen jälkeen, kun viisumitarra on kiinnitetty passiin edustustossa. Suomeen saapuminen nopeutuisi D-viisumin avulla oleskelulupakortin ulkomaille postittamiseen kuluvan ajan, jonka on arvioitu olevan runsas viikko. Hakija maksaisi pitkäaikaisesta viisumista Maahanmuuttoviraston suoritteen maksun sekä mahdollisen ulkoisen palveluntarjoajan maksun. Sivistan näkemyksen mukaan maksujen suuruus vaikuttanee viisumin hakemisen houkuttelevuuteen.

Sivista kannattaa D-viisumin käytön laajentamista esitettyihin kohderyhmiin. Laajennuksen vaikutus on esityksen mukaan kuitenkin kohtuullisen vähäinen. **Maahantulon kehittämistä on jatkettava myös kokonaisuutena asiakaslähtöisestä näkökulmasta.** Tunnistautumisen ja lupien hakemisen tulisi olla sujuvampaa, edullisempaa ja nopeampaa kuin nykyisin. Sähköistä asiointia on kehitettävä siten, että henkilökohtaisten asiointikäyntien tarvetta edustoissa tai ulkoisella palveluntarjoajalla saadaan vähennettyä. Viranomaisyhteistyö on järjestettävä siten, että Suomeen saapuvalle henkilölle koituu mahdollisimman vähän rajoitteita, viivettä ja tarpeettomia matkoja. Myös perheiden lupaprosessin nopeuttaminen on tärkeää, jotta perheenjäsenten erot käsittelyajoissa eivät ole kohtuuttomat.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry katsoo, että esityksen ajoitus viisumin kohderyhmän laajentamisesta on väärä, koska pitkäaikainen viisumi ei ole edes otettu Suomessa vielä käyttöön ja lainmuutokset tulevat voimaan vasta 1.6.2022.

Pitkäaikainen viisumi (D-viisumi)

SAK on suhtautunut alun perin kriittisesti erityisosaajille ja startup-yrittäjille tarkoitetun pitkäaikaisen viisumin (ns. D-viisumin) käyttöön ottamiseen eikä ole ollut vakuuttunut sen lisäarvosta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Valmisteilla olevan työperäisen maahanmuuton pikakaistan käsittelyaika on kaksi viikkoa, joka on jopa kansainvälisessä kontekstissa erittäin kunnianhimoinen. D-viisumi nopeuttaa erityisasiantuntijoiden ja kasvuyrittäjien sekä heidän perheenjäsentensä maahantuloa ainoastaan noin viikolla. Lakiuudistuksen hinta on turhan korkea suhteessa saavutettavaa hyötyyn.

SAK kannattaa koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton edistämistä ja on selvä, että siihen liittyvien maahantulomenettelyjen sujuvoittaminen on tärkeä.

SAK pitää kuitenkin huolestuttavana, että D-viisumiin liittyvät prosessit kuormittaisivat entuudestaan lupapalvelujen ruuhkia ja kustannukset nousevat liian korkeaksi. Kuten on todettu, kansallisen viisumin myöntäminen oleskeluluvan lisäksi tulee aiheuttamaan Maahanmuuttovirastossa runsaasti lisätöitä, joka vaatisi todennäköisesti uusia lisäresursseja. Mitä enemmän otetaan käyttöön uusia maahantulomenettelyjä (pikakaistoja ja uusia viisumeita) sitä hitaammaksi muuttuvat lupajärjestelmän perusprosessit. SAK:n näkemyksen mukaan tärkeä olisikin vahvistaa lupajärjestelmän perusprosesseja, joka olisi myös yhdenvertaisuuden kannalta relevanttia. Myös hallitusohjelmassa on linjattu, että työhön tulon Suomeen tulisi tapahtua työntekoon tarkoitetulla luvalla eikä esimerkiksi turistiviisumilla.

Pitkäaikaisen viisumin käytön laajentaminen sertifioidujen työnantajien työntekijöihin

Ulkomaalaislakiin ehdotettujen muutosten myötä pitkäaikainen viisumi voitaisiin myöntää myös sertifioidujen työnantajien työntekijöille. SAK ei kannata ehdotettuja muutoksia ja vastustaa yritysten sertifiointia, koska työehtojen ennakoivalvontaa kansainvälisissä rekrytoinneissa ei ole syytä heikentää.

Hallituksen esityksessä ulkomaalaislain 5 luvun muuttamisesta ulkomaalaislakiin lisättäisiin uutena sääntelynä säännökset työnantajan sertifiointista, joka tarkoittaa, että oleskelulupaprosessissa voidaan heidän osaltaan käyttää kevyempää menettelyä. SAK on lausunnossaan vastustanut yritysten sertifiointia, koska menettely sisältää riskejä työntekijöiden hyväksikäytöstä eikä ole yritysten yhdenvertaisuuden kannalta toimiva. Viime aikoina on ollut julkisuudessa runsaasti tapauksia, jossa yritykset ovat syyllistyneet ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäyttöön. Kiinni jäämisen riski on pieni ja sanktiot lähes olemattomia.

SAK näkee riskejä myös sertifiointin voimassaolon liian pitkässä määräajassa - sertifiointi myönnettäisiin ensin kahdeksi vuodeksi ja sen jälkeen kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

SAK katsoo, että mikäli työnantajan sertifiointi toteutettaisiin, menettelyn täytyy olla läpinäkyvä ja siihen tulee lisätä auditointi, kunnan sanktiointimahdollisuus ja sertifiointin peruuttaminen, mikäli annetut tiedot eivät pidä paikkaansa, työnantaja ei enää täytä sertifiointin edellytyksiä tai työntekijöiden yhdenvertainen kohtelu ei toteudu.

Pitkäaikaisen viisumin käytön laajentaminen opiskelijoihin

SAK kannattaa lähtökohtaisesti opiskelijoiden ottamista mukaan D-viisumin kohderyhmään. Ei ole kenenkään etu, että Suomessa menetetään vuosittain noin tuhat potentiaalista kansainvälistä opiskelijaa, jotka saavat korkeakoulupaikan, mutta eivät ilmoittaudu läsnä olevaksi lupaprosessin hitauden johdosta.

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry

- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry toteaa, että se on aiemmin pitänyt perusteltuna ja tarpeellisenä pitkäaikaisviisumin (D-viisumi) kohderyhmän laajentamista esimerkiksi opiskelijoihin ja tutkijoihin.
- STTK kuitenkin katsoo lausunnossaan, että kohderyhmän laajentamisen ajoitus on poikkeuksellinen, sillä pitkäaikaiseen viisumin käyttöönottoon liittyvät lakimuutokset tulevat voimaan vasta 1.6.2022, eikä lain toimivuudesta tai muutostarpeista voi siten olla vielä käytännön kokemusta tai tietoa vaikutuksista. Lisäksi D-viisumin kohderyhmä on aiemmassa lainvalmistelussa rajattu suppeammaksi tuolloin perustelluiksi katsotuista syistä.
- Myös kohderyhmän laajentaminen sertifioituihin työnantajiin on STTK:n näkemyksen mukaan ajoituskellisesti outo, koska vaadittavat ulkomaalaislain muutokset ovat edelleen valmistelussa.

STTK pitää ehdotettuja muutoksia osin perusteltuina ja tarpeellisina sekä hallitusohjelman ja hallituksen linjaamien tavoitteiden mukaisina. Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton lisääminen ja lupaprosessien sujuvoittaminen sekä nopeuttaminen on osa STTK:n tavoitteita.

STTK huomauttaa kuitenkin, että itse D-viisumin käyttöönottoon liittyvät lakimuutokset tulevat voimaan Suomessa vasta 1.6.2022 ja esimerkiksi sertifioitujen työnantajien osalta vaadittavat ulkomaalaislain muutokset ovat edelleen valmistelussa ja siten keskeneräiset. Tätä taustaa vasten kohderyhmän laajentamisen ajoitus ei tunnu perustellulta. Aiemmin tehtyjen muutosten vaikutusten arvioinnin tulisi olla lähtökohtaisesti jatkomuutosten käynnistämisen perusteena.

D-viisumin kohderyhmän laajentamisen lisäksi valmistelussa on myös niin sanottu työperäisen maahanmuuton pikakaista, jossa on tavoitteena keskimäärin kahden viikon mittainen käsittelyaika. D-viisumin kohderyhmän laajentaminen nopeuttaisi käsittelyä tästä vain hieman.

STTK esittää huolensa useiden päällekkäisten ja lomittaisten osittaisuudistusten tosiasiallisista vaikutuksista työ- ja opiskeluperusteisesti maahan tulevien lupaprosessiin sekä prosessia valvovaan viranomaistoimintaan. Moninaisten lupatyyppien sijaan olisi tärkeää panostaa lupaprosesseissa yhdenvertaiseen ja nopeaan menettelyyn, ripeään käsittelyyn sekä prosessin digitalisointiin ja viranomaisten tiedonvaihtoon. Ulkomaalaislain pisteittäisten osittaisuudistusten sijaan olisi järkevää tarkastella koko kokonaisuutta ja muutosten vaikutuksia kattavilla vaikutusarvioinneilla.

STTK huomauttaa lausunnossaan, että erilaiset mahdolliset lupatyyppit ja niiden päällekkäinen laajentaminen sekä eriaikainen käyttöönotto tekevät hakuprosessista haastavan ja monimutkaisemman käsittelijöille, mutta myös työnantajalle sekä työntekijälle tai opiskelijalle ja oppilaitokselle. Pistemäiset ja päällekkäiset muutokset voivat myös pahimmillaan lisätä työmäärää edustustoissa sekä valvontaviran-

omaisissa. Muutoksessa onkin välttämätöntä panostaa aktiivisesti hakijoiden ohjeistukseen sekä eri lupatyyppeiden hakedellytysten kuvaamiseen sekä viisumiprosessin riittävään henkilöresurssointiin ja henkilöstön koulutukseen.

Suomen Yrittäjät

Suomen Yrittäjät pitää esitysluonnosta oikeasuuntaisena ja kannatettavana. On tärkeää toteuttaa toimenpiteitä, jotka nopeuttavat oleskeluluvan saaneiden maahantuloa ja sujuvoittavat työperäisen maahantulon prosesseja.

Vaikka esitysluonnos on sinänsä tärkeä osa niitä toimia, joilla työperusteista maahanmuuttoa voidaan lisätä ja maahantuloa sujuvoittaa, esitysluonnoksen vaikutukset ovat Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan varsin rajalliset. Kuten esitysluonnoksessa on todettu, se nopeuttaisi opiskelijoiden, tutkijoiden, sertifioitujen työnantajien työntekijöiden ja yritysten johtotehtävissä toimivien henkilöiden maahantuloa keskimäärin runsaalla viikolla. Esitysluonnoksen kohteena oleva henkilöryhmä on suppea, mikä vähentää sen käytännön merkitystä työperäisen maahanmuuton kokonaisuutta tarkastellessa. On lisäksi syytä huomioda, että mainittujen henkilöryhmien oleskelulupaprosessi on jo muutenkin muita työperäisen maahanmuuton henkilöryhmiä nopeampi.

Vaikka Suomen Yrittäjät pitääkin esitysluonnoksen mukaisia muutoksia tarpeellisina, on maahantulon sujuvoittamiseksi ja ulkomaalaisen työvoiman saatavuuden varmistamiseksi toteutettava myös muita toimia. Suomen Yrittäjät katsoo myös, että esitysluonnoksen mukaisen nopeamman maahantulon mahdollisuus pitäisi kohdentua laajemmalle henkilökunnalle.

Ulkomaalaislain 5 luvun uudistamista koskevassa työ- ja elinkeinoministeriön säädöshakkeessa esitetty työnantajien sertifiointi uhkaa Suomen Yrittäjien näkemyksen mukaan jäädä liian kapean yritysjoukon hyödynnettäväksi. Sertifioitujen työnantajien työntekijät ovat kuitenkin sisäministeriön valmisteleman esitysluonnoksen keskeinen kohderyhmä. Jos sertifiointi ei ole mahdollinen riittävän suurelle yritysjoukolle, myös ns. D-viisumin käytöstä saatava maahantulon nopeutus jää merkitykseltään vähäiseksi. Suomen Yrittäjät pitää siten tärkeänä, että sertifiointin edellytyksiä arvioidaan yhdessä D-viisumin laajentamisen kanssa ja sertifiointi olisi mahdollinen yrityksille laajemmin.

Teknolohiateollisuus ry

Teknolohiateollisuus ry pitää ehdotettuja ulkomaalaislainsäädännön muutoksia tervetulleina sekä tarpeellisina.

Ehdotetut muutokset huomioivat hyvin valmistelussa olevan ulkomaalaislain 5 luvun muutokset (esimerkiksi sertifioidut työnantajat) ja 1.6.2022 voimaan astuvan muun muassa erityisasiantuntijoille mahdollistuvan pitkäaikaisen viisumin säädökset. Sanna Marinin hallitus tavoittelee tutkijoiden ja opiskelijoiden maahantulon vauhdittamista ja esimerkiksi elinkeinoministeri Mika Lintilän asettaman kestävän kasvun työryhmän raportissa toimenpiteenä ehdotettiin ulkomaalaisten korkeakouluopiskelijoiden määrän kaksinkertaistamista (20 000 -> 40 000). Lausunnolla oleva luonnos pitkäaikaisen viisumin kohderyhmien laajentamisesta kolmansien maiden tutkijoihin ja opiskelijoihin tukee konkreettisesti hallituksen tavoitteiden saavuttamista.

Teknolohiateollisuus pitää tärkeänä pitkäaikaisen viisumin kohderyhmien laajentamista, koska tämä auttaa osaltaan rakentamaan Suomen vetovoimaa kv-osaajien kohdemaana sekä vähentää riskiä kv-

rekrytointien tai opiskelijoiden karkaamisesta kilpailijamaihin. Lisäksi kaikki toimet oleskelulupapäätöksen jälkeisen maahantulon nopeuttamiseen ovat tarpeellisia. Ennen kaikkea ehdotetut nopeutukset oleskelulupaprosessin maahantuloon ovat yrityksille positiivinen signaali, että kv-osaajavirran tulppia ollaan vihdoin ratkaisemassa.

Lausunnolla olevassa ehdotuksessa ei aidosti ratkaista maahantulon ongelmaa

Vaikka ehdotus on tarpeellinen, niin Teknologiateollisuus huomauttaa, ettei ehdotuksella merkittävästi vielä uudisteta tai ratkaista jäykkää ja lähetystöjen ruuhkautunutta oleskelulupaprosessia. Ehdotuksessa tyydytään rakentamaan nykyisen lupaprosessin rinnalle viisumilinja, jonka ainoa lisähyöty olisi, että fyysistä oleskelulupakorttia ei enää tarvitsisi odotella lähtömaassa. Vaihtoehtona tulisikin olla, että viisumin tulisi mahdollistaa hakijalle maahantulo jo oleskelulupaprosessin ollessa sähköisesti vireillä tai henkilö voisi jättää varsinaisen oleskelulupahakemuksen Suomeen saapumisen jälkeen viisumin voimassaoloaikana. Näin menettelemällä pitkäaikaisen viisumin koko potentiaali nopeana maahantulo-reittinä tulisi aidosti otettua myös Suomessa käyttöön. Menettely vaatisi nyt ehdotettua mittavampaa nykylainsäädännön uudistamista ja asiaa tulisikin selvittää käynnistyneen ulkomaalaislainsäädännön kokonaisuudishankkeen yhteydessä.

Pitkäaikainen viisumi lisää työtä niin suurlähetystöissä kuin myös Maahanmuuttovirastossa. Aitoa nopeutusta maahantuloon saadaan Teknologiateollisuuden näkemyksen mukaan vain lisäämällä lähetystöjen/palveluntuottajien asiointiaikoja sekä varmistamalla, että viisumiin liittyvät asiointiprosessit ovat pitkälle automatisoituja. Huolena onkin, että pitkäaikainen viisumi kohderyhmien laajentumisen myötä vain lisää entuudestaan kuormittuneiden lupapalvelujen ruuhkaa. Teknologiateollisuus pitääkin tärkeänä, että mahdollinen viranomaisten lisätyö, tietojärjestelmämuutokset sekä koulutus uuteen käytäntöön ovat huomioitu toimeenpanon yhteydessä riittävänä resurssointina.

Tieteentekijöiden liitto

Tieteentekijät pitää lausunnossaan yleisesti toimia maahantulon sujuvoittamiseksi tarpeellisina. Kuten esitysluonnoksessa todetaan, hallituksen tavoitteena on työperäisen maahanmuuton vähintään kaksinkertaistaminen vuoteen 2030 mennessä verrattuna nykytilaan. Tutkijat edustavat juuri sitä korkeinta osaamista, jota Suomeen halutaan houkutelua.

Tieteentekijät kuitenkin katsoo, että esityksen mahdollistama noin viikolla aikaistettu saapuminen Suomeen on tavoitteisiin nähden vaatimaton. Tieteentekijöiden näkemyksen mukaan tärkeintä olisi nopeuttaa itse oleskelulupaprosessia. Nyt sujuvoittamiseen pyritään luomalla yksi hakemusprosessi lisää. Tämän järjestelyn maksaisivat D-viisumien hakijat käsittelymaksuissaan. Tieteentekijät huomauttaa, että julkisella sektorilla ja apurahoilla työskentelevät tutkijat maksavat oleskelulupahakemuksen ja muut maahantuloon liittyvät hallinnolliset kustannukset pääsääntöisesti itse. Nyt ehdotettu D-viisumijärjestelmä luo siis kolmansista maista Suomeen muuttaville tutkijoille ja muille asiantuntijoille uuden kuluerän, jos he haluavat nopeuttaa maahan saapumistaan. Vaikka pyrkimys nopeuttaa prosessia on myönteinen, Tieteentekijät suhtautuu epäillen siihen, että ehdotettu järjestely edistäisi myönteistä mielikuvaa Suomen maahanmuuttoprosessista.

Tieteentekijät pitää esityksessä myönteisenä sitä, että pitkäaikainen viisumi vähentäisi oleskelulupakorttinsa menettäneen henkilön maahantulon kustannuksia erityisesti silloin, kun hän hakee uutta oleskelulupaa ulkomailla.

Keskuskauppakamari

Lausunnon pääkohdat

- Keskuskauppakamari muistuttaa, että Suomea vaivaa vakava osaajapula, joka haittaa jo nyt yritysten toimintaa ja jatkuessaan tulee myös olemaan uhka talouden kasvun jatkumiselle.
- Keskuskauppakamari edellyttää, että Suomessa otetaan käyttöön kaikki keinot, joilla voidaan vastata osaavan työvoiman tarpeeseen nyt ja tulevaisuudessa. Osaajien maahanmuuton edistäminen on yksi tärkeimmistä keinoista.
- Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi on keskeinen keino vauhdittaa osaajien maahanmuuttoa. Se ei kuitenkaan ole ainut keino, vaan tarvitaan laajasti erilaisia toimia.
- Keskuskauppakamari kannattaa esitystä laajentaa kansallinen viisumi koskemaan opiskelijoita, tutkijoita, sertifioitujen työnantajien työntekijöitä, yritysten johtotehtävissä toimivia sekä edellä mainittujen perheenjäseniä.
- Keskuskauppakamari kannattaa esitettyä ulkomaalaislain muutosta, joka mahdollistaisi tilapäisen oleskeluluvan myöntämisen ulkoministeriön toimesta Suomeen saapuvien diplomaattiperheiden nuorille aina 20 ikävuoteen asti.
- Keskuskauppakamari huomauttaa, että Suomen tapa toteuttaa kansallinen viisumi ei tuota kaikkea sitä hyötyä, mitä kansallisen viisumin avulla olisi saavutettavissa.
- Keskuskauppakamari esittää, että kansallinen viisumi tulisi myöntää (mikäli edellytykset täyttyvät) jo silloin, kun kolmannen maan kansalainen on laittanut vireille oleskelulupahakemuksen työn tai opiskelun perusteella.
- Keskuskauppakamari esittää, että kansallinen viisumi laajennettaisiin koskemaan aiemmin säädettyjen ja nyt esitettyjen ryhmien lisäksi kaikkia työn perusteella oleskelulupaa hakevia.
- Keskuskauppakamari esittää kansallisen viisumin keston laajentamista vähintään puoleen vuoteen, mieluiten vuoteen.
- Keskuskauppakamari huomauttaa, että esimerkiksi Virossa, Saksassa ja Alankomaissa kansallinen viisumi on toteutettu siten, että se mahdollistaa maahantulon ennen oleskeluluvan hakemista tai oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä.

Yksityiskohtainen lausunto

Valtava pula osaavasta työvoimasta

Keskuskauppakamari pitää osaajapulaa suurimpana uhkana talouden kasvun jatkumiselle. Lähes 75 prosenttia yrityksistä kokee kauppakamareiden jäsenkyselyn mukaan pulaa tai paljon pulaa osaavasta työvoimasta. Jopa 68 prosenttia yrityksistä arvioi, että pula osaavasta työvoimasta on rajoittanut yritysten kasvua ja liiketoimintaa. Pula osaajista tulee vain kasvamaan tulevaisuudessa, sillä yrityksistä 64,5 prosenttia ilmoitti, että rekrytointitarve kasvaa tai kasvaa merkittävästi seuraavan kuuden kuukauden aikana ja 76,3 prosenttia ilmoitti tarpeen kasvavan myös 2–3 vuoden aikajänteellä. Keskeisimmät rekrytointihaasteet johtuvat yritysten mukaan vähäisistä hakijamääristä, hakijoiden vähäisestä työkokemuksesta tai soveltumattomasta koulutuksesta sekä kannustinloukuista ja työvoiman liikkuvuuteen liittyvistä haasteista. Noin puolet kyselyyn vastanneista piti työhön perustuvan maahanmuuton lisäämistä tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Kysely tehtiin elokuun lopulla ja siihen vastasi noin 1300 yritystä useilta eri toimialoilta ympäri Suomea.

Keskuskauppakamari edellyttää, että Suomessa otetaan käyttöön kaikki keinot, joilla voidaan vastata osaavan työvoiman tarpeeseen nyt ja tulevaisuudessa.

Kansallinen viisumi osana osaajien maahanmuuton edistämistä

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan yksi keskeisistä ratkaisuista osaajapulaan on helpottaa osaajien maahanmuuttoa Suomeen. Suomi tarvitsee osaavaa työvoimaa sekä lisää työikäistä väestöä korjaamaan epäedullista väestökehitystä. Näihin molempiin haasteisiin voidaan vastata osaajien maahanmuutolla. Valitettavasti työhön ja opiskeluun perustuva maahanmuutto ei ole ollut toivotulla kasvu-uralla. Yksi keskeinen syy tälle on se, että oleskelulupaprosessit eivät ole sujuvia ja maahantulo kokonaisuudessaan kestää liian kauan.

Keskuskauppakamari muistuttaa, että osaajien maahanmuuttoon liittyen ei pidä tuijottaa pelkästään Maahanmuuttoviraston tilastoja oleskelulupien käsittelyn kestosta. Tällöin jätetään huomioimatta muun muassa pullonkaulat tunnistautumiseen ja oleskelulupaprosessin käynnistämiseen liittyen sekä oleskelulupaprosessin aikana tehtävät mahdolliset täydennykset hakemukseen. Yritysten näkökulmasta keskeistä on tarkastella maahantulon kokonaisuutta eli aikaa, joka kestää rekrytointipäätöksestä työn aloittamiseen Suomessa. Keskuskauppakamari painottaa, että nimenomaan maahantulon kokonaisuutta pitää lyhentää.

Keskuskauppakamari yhtyy valtaosaan hallitusohjelman tavoitteista edistää osaajien maahanmuuttoa. Lopputuloksen kannalta keskeistä on se, mitkä keinot valitaan tavoitteisiin pääsemiseksi. Oikeilla keinoilla voidaan saada aikaan merkittävä osaajien maahanmuuttoa edistävä vaikutus. Vaikuttavia keinoja tarvitaan, jos aiotaan saavuttaa hallituksen tavoitteet työhön perustuvan maahanmuuton kaksinker- taistamisesta ja kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistamisesta.

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi on keskeinen keino vauhdittaa osaajien maahanmuuttoa. Se ei kuitenkaan ole ainut keino, vaan tarvitaan laajasti erilaisia toimia. Keskuskauppakamari painottaa, että samalla on tärkeää muun muassa sujuvoittaa oleskelulupaprosesseja, lisätä käsittelyn automaatiota, mahdollistaa sähköinen tunnistautuminen, huolehtia oleskelulupaprosessin riittävästi resursoinnista sekä poistaa työhön perustuvaan maahanmuuttoon liittyvä saata- vuusharkinta. Pidämme myös tärkeänä sitä, että ulkomaalaislain kokonaisuudistus tehdään mahdollisimman nopeasti.

Kansallisen viisumin laajentaminen uusiin kohderyhmiin on kannatettavaa

Keskuskauppakamari kannattaa esitystä laajentaa kansallinen viisumi koskemaan opiskelijoita, tutkijoita, sertifioitujen työnantajien työntekijöitä, yritysten johtotehtävissä toimivia sekä edellä mainittujen perheenjäseniä.

Keskuskauppakamari näkee erittäin tärkeänä hallituksen esityksen laajemman tavoitteen helpottaa korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten mahdollisuuksia rekrytoida ulkomaisia opiskelijoita ja tutkijoita sekä ulkomaista työvoimaa. Haluamme kuitenkin nostaa esiin saman huolen, joka on mainittu myös hallituksen esityksen perusteluissa: ”Epävarmaa on myös se, kuinka suuri osa hakisi oleskeluluvan lisäksi pitkäaikaista viisumia itselleen ja perheenjäsenilleen nopeuttaakseen Suomeen tuloaan runsaalla viikolla”. Keskuskauppakamari huomauttaakin, että koska kansallisen viisuminen maahantuloa nopeuttava vaikutus on varsin pieni, ei sen voida merkittävästi olettaa helpottavan ja nopeuttavan osaajien maahanmuuttoa. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että esityksen ei arvioida kuitenkaan ratkaisevasti lisäävän Suomeen tulevien opiskelijoiden, tutkijoiden, sertifioitujen työnantajien työntekijöiden tai yritysten johtotehtäviin tulevien määrää. Keskuskauppakamari yhtyy tähän arvioon ja pitää kansallisen viisumin vaikutusten vähäisyyttä erittäin valitettavana.

Boston Consulting Groupin kansainvälisestä raportista käy ilmi, että Suomi jää sijalle 22, kun etsitään maailman houkuttelevinta maata kansainväliselle työvoimalle. Yksiselitteistä syytä Suomen heikolle houkuttelevuudelle ei ole raportissa onnistuttu tunnistamaan. Suomen tulisi keskittyä niihin toimiin, joilla voidaan parantaa maan houkuttelevuutta ulkomaalaisten osaajien silmissä. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukana keskeistä olisi sujuvoittaa oleskelulupaprosessia ja nopeuttaa maahantuloa. Oikein toteutettuna kansallisella viisumilla voidaan päästä kohti tätä tavoitetta.

Kansallinen viisumi on hakijalle maksullinen ja lainsäädännön mukaan viisumin hinnan tulee määräytyä omakustannusperiaatteella. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan muissa EU-maissa kansallisen viisumin käsittelymaksut vaihtelevat 60 eurosta 150 euroon. Voidaan arvioida, että Suomessa käsittelymaksu tulisi olemaan hintahaitarin yläpäässä ja näin ollen muodostavan houkuttelevuuden kannalta esteen. Varsinkin jos otetaan huomioon se, että mikäli hakija asioi ulkoisen palveluntuottajan kautta, tulee hänelle maksettavaksi käsittelymaksun lisäksi myös palvelumaksu. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan käsittelymaksujen omakustannusperiaatteesta pitäisi luopua ja asettaa käsittelymaksut kilpailukykyiselle ja Suomen houkuttelevuutta tukevalle tasolle.

Keskuskauppakamari kannattaa esitettyä ulkomaalaislain muutosta, joka mahdollistaisi tilapäisen oleskeluluvan myöntämisen ulkoministeriön toimesta Suomeen saapuvien diplomaattiperheiden nuorille aina 20 ikävuoteen asti.

Keskeiset ongelmat kansallisen viisumin toteuttamistavassa

Keskuskauppakamari huomauttaa, että valittu tapa kansallisen viisumin toteuttamiseen ei tuota kaikkea sitä hyötyä, mitä kansallisen viisumin avulla olisi saavutettavissa. D-viisumin käyttöönoton mahdollistavan hallituksen esityksen (HE 122/2021 vp) perusteluissa on tuotu esiin muita toteuttamisvaihtoehtoja kansalliselle viisumille, jotka olisivat vaikutuksiltaan valittua toteuttamisvaihtoehtoa huomattavasti merkittävämpiä.

Kansallisen viisumi ei tule merkittävästi nopeuttamaan maahantuloa. Uudistuksen vaikutukset jäävät valitulla toteuttamismallilla vähäisiksi ja maahantulo nopeutuu viranomaisten arvioiden mukaan vain 7-14 vuorokautta. Tämä johtuu siitä, että kansallinen viisumi myönnetään yhtä aikaa oleskeluluvan kanssa. Toisin sanoen maahantuloa nopeuttava vaikutus syntyy ainoastaan siitä, että oleskeluluvan hakijan ei tarvitse jäädä lähtömaahan odottamaan oleskelulupakortin saapumista vaan hän saa sen saavuttuaan Suomeen.

Keskuskauppakamari tunnistaa sen, että 7-14 vuorokauden nopeutus maahantuloon on toivottu ja merkittävä silloin, jos oleskelulupaprosessin kesto lasketaan viikoissa, ei kuukausissa. Kansallisen viisumin tuoma 7-14 vuorokauden nopeutus maahantuloon ei muodostu millään tavalla merkittäväksi, mikäli oleskelulupien käsittely kestää kuukausia, mikä on todellisuutta esimerkiksi opiskelijoiden ja työntekijöiden oleskelulupien osalta (pl. erityisasiantuntijat).

Kansallisen viisumin kesto on vain 100 vuorokautta. Keskuskauppakamari huomauttaa, että tämä voi olla riittävä aika, mikäli kansallinen viisumi myönnetään yhtä aikaa oleskeluluvan kanssa, mutta ei riitä alkuunkaan, mikäli kansallinen viisumi myönnetään heti, kun oleskelulupahakemus on laitettu vireille. On hyvä huomioida se, että useissa Euroopan maissa kansallisen viisumin kesto on puoli vuotta tai jopa vuosi. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan viisumin kestossa tulisi noudattaa yleisempää eurooppalaista linjaa.

Keskuskauppakamarin esitys kansallisen viisumin kehittämiseksi

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallinen viisumi tulisi toteuttaa siten, että sillä olisi aidosti merkittävä maahantuloa nopeuttava vaikutus. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kansallinen viisumi tulisi myöntää (mikäli edellytykset täyttyvät) jo silloin, kun kolmannen maan kansalainen on laittanut vireille oleskelulupahakemuksen työn tai opiskelun perusteella. Oikeus kansalliseen viisumiin koskisi myös edellä mainittujen ryhmien perheenjäseniä. Tämä toteuttamistapa mahdollistaisi maahantulon oleskelulupaprosessin ollessa vielä kesken ja nopeuttaisi maahantuloa merkittävästi verrattuna vallitsevaan tilaan.

Keskuskauppakamari esittää, että oikeus kansallisen viisumin hakemiseen laajennettaisiin koskemaan aiemmin säädettyjen ja nyt esitettyjen ryhmien lisäksi kaikkia työn perusteella oleskelulupaa hakevia. Mitä laajempi kohdejoukko kansalliselle viisumille luodaan, sitä merkittävämpi osajien maahanmuuttoa edistävä ja nopeuttava vaikutus saadaan aikaiseksi.

Kansallisen viisumin 100 vuorokauden kestoa tulisi Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan laajentaa vähintään puoleen vuoteen, mieluiten vuoteen. Mikäli kansallista viisumia muutettaisiin siten, että sen nojalla voi tulla maahan oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä, pitää viisumin kesto määrittää riittävän pitkäksi, jotta oleskelulupahakemus ehditään varmasti käsitellä viisumin voimassaoloaikana.

Kansainväliset esimerkit vaikuttavasti toteutetusta kansallisesta viisumista

Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan kansallisen viisumin toteuttaminen edellä esitetyllä laajemmalla tavalla on myös kansainvälisten esimerkkien valossa mahdollista ja järkevää. Esimerkiksi Virossa, Saksassa ja Alankomaissa kansallinen viisumi on toteutettu siten, että se mahdollistaa maahantulon ennen oleskeluluvan hakemista tai oleskelulupahakemuksen ollessa vireillä.

Virossa kansallisella viisumilla voi tulla maahan korkeintaan vuodeksi muun muassa työskentelemään tai opiskelemaan. Oleskelulupaa voi hakea vasta myöhemmin, kuitenkin viisumin voimassaoloaikana.

Saksassa kansallisella viisumilla voi tulla maahan korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi muun muassa aloittamaan työt. Oleskelulupaa voi hakea vasta myöhemmin, kuitenkin viisumin voimassaoloaikana.

Alankomaissa voi saada kansallista viisumia vastaavan väliaikaisen oleskeluluvan, jonka saaminen vaatii yksilöidyn perusteen, kuten työ, opiskelu tai perhe. Varsinaisen oleskeluluvan voi hakea vasta tämän jälkeen.

Kansainvälisten esimerkkien valossa ei löydy syytä, miksi Suomessa kansallinen viisumi on toteutettu tavalla, jolla kansallisesta viisumista ei saada kaikkia mahdollisia hyötyjä irti. Keskuskauppakamarin näkemyksen mukaan tämä on vahvasti ristiriidassa sen kanssa, että samalla yritetään löytää vaikuttavia keinoja osaajapulaan vastaamiseksi ja tavoitellaan työhön perustuvan maahanmuuton kaksinkertaistamisesta sekä kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistamista.

Riihimäen-Hyvinkään kauppakamari

Riihimäen-Hyvinkään kauppakamari vahvistaa lausunnossaan Keskuskauppakamarin lausunnon, toteaa sen olevan hyvin koottu, ja että siinä on huomioitu laaja-alaisesti Riihimäen-Hyvinkään kauppakamarin alueen elinkeinoelämän esiin nostamia tarpeita.

Riihimäen-Hyvinkään kauppakamari kannattaa uudistushankkeita, joissa työperäistä maahanmuuttoa edistetään ja nopeutetaan siten, että se tekee Suomesta houkuttelevan ja globaalisti kilpailukykyisen kohdemaan yrityksille, osaavalle työvoimalle ja uusille investoinneille.

Riihimäen-Hyvinkään kauppakamarin alueella on merkittäviä kansainvälisesti toimivia korkean teknologian huippuyrityksiä, joille erityisesti eri alojen asiantuntijoiden nopea rekrytoiminen on merkittävässä roolissa. Asiantuntijoiden ja erityisasiantuntijoiden rekrytointeja hankaloittaa tällä hetkellä ulkomaisten huippuosajien hidas lupamenettely.

Työvoiman kohtaanto-ongelma koskee myös operatiivisen tason työntekijöitä. Tarve on laajalti eri toimialoille. Rakenteellinen ongelma on luonut jo joillekin aloille kasvun esteen. Kohtaanto-ongelman korjaaminen ei poista työperäisen maahanmuuton tarvetta. Työvoiman tarve muuttuu nopeasti, johon työmarkkinoiden rakennemuutoksella ja koulutuksella ei välttämättä pystytä vastaamaan riittävän nopeasti. Työperäinen maahanmuutto on tehokas tukiratkaisu koulutuspoliittisten ratkaisujen rinnalle.

Käsittelyajat erityisasiantuntijoiden luvissa ovat aivan liian pitkiä. Panostus muun muassa käsittelyn automatisointiin nopeuttaisi prosessia. Lainsäädäntömuutosten lupakäsittelyn keskimääräisen käsittelyajan huomattava lyhentäminen edellyttää, koko viranomaisten palveluketjun saumatonta yhteistoimintaa ja viranomaisten välisien toimivalta- ja hallinnollisten rajojen poistamista, digitaalisten palvelujen hyödyntämisen lisäksi.

Erityisen merkittävänä Riihimäen-Hyvinkään kauppakamari kokee viisumin hakijoiden perheenjäsenten mahdollisuuden matkustaa Suomeen heti sen jälkeen, kun oleskelulupa on myönnetty.

Lisäksi kauppakamari painottaa, että ulkomaalaislain ja siihen liittyvät lainsäädäntöuudistukset viedään loppuun mahdollisimman nopealla käsittelyllä. Uudistuksen positiiviset vaikutukset tulevat olemaan merkittävä kilpailuetu osaavaa työvoimaa tarvitseville ja rekrytoiville yrityksille.

Business Finland

Business Finland kommentoi esitysluonnosta seuraavasti:

- Sivulla 17 ”Myös erityisasiantuntijat ja kasvuyrittäjät voisivat jatkossa hakea oleskelulupaa sertifioidun työnantajan työntekijänä, mutta näitä henkilöryhmiä ei ole huomioitu tilastoissa, ottaen huomioon, että pitkäaikainen viisumi on heidän kohdallaan jo otettu käyttöön 1.6.2022.” Mitä tällä tarkoitetaan? Kasvuyrittäjäthän eivät hae koskaan oleskelulupaa sertifioidun työnantajan työntekijänä.
- Tekstissä viitataan muutamissa kohdissa nykyisiin lakipykäliin (esim. ”47 h §:ssä tarkoitettu kasvuyrittäjän oleskelulupa”), jotka tulevat muuttumaan TEM:in valmisteilla olevan lakiehdotuksen myötä, kuten rinnakkaistekstissä huomioitu. Nämä varmasti päivitetään tarvittaessa muuallekin tekstiin riippuen lakimuutosten etenemisaikatauluista.
- Ehdotetut muutokset eivät mahdollista pitkäaikaisen viisumin käyttöä työnhakutarkoitukseen. Saadun palautteen pohjalta tälle olisi kysyntää ja se helpottaisi työhaastatteluihin osallistumista ja nopeaa työllistymistä.

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy

Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy tukee lausunnossaan hallitusohjelman tavoitteita lisätä osaajien työperäistä maahanmuuttoa. Erityisen tärkeäksi VTT näkee hallitusohjelman määrittelemät TKI-toiminnan kärki- ja kasvualojen kannalta olennaiset erityisosaajat, opiskelijat ja tutkijat.

Luodakseen vaikuttavuutta tieteellisellä ja teknologisella erinomaisuudella VTT:n tulee voida houkuttaa palvelukseensa parhaat osaajat. Käytännössä tämä tarkoittaa myös eri tieteenalan ulkomaalaisten osaajien saamista Suomeen työskentelemään sekä toimimista yhdessä VTT:n kotimaisten ja ulkomaisten asiakas- ja kumppaniorganisaatioiden kanssa.

VTT toteaa lausunnossaan näkevänsä kaikki maahantuloa ja sujuvoittamista toimet VTT:n ja Suomen kansainvälisen kasvun, kilpailukyyn ja osaajien houkuttelun tavoitteita kannalta hyväksi kehitykseksi. Samalla kuitenkin tunnustetaan muutamia kehityskohtia nykyisessä ehdotuksessa.

VTT kannattaa ja kiirehtii kaikkia uudistushankkeita, joissa työperäistä maahanmuuttoa helpotetaan, nopeutetaan ja joustavoitetaan tavalla, joka tekee Suomesta houkuttelevan ja kansainvälisesti kilpailukyisen kohtamaan yrityksille, osaavalle työvoimalle ja uusille investoinneille.

VTT korostaa, että lainsäädäntömuutokset eivät yksin riitä, vaan oleskelulupa käsittelyn ja D-viisumin nopea myöntäminen edellyttää kaikkien viranomaistoimijoiden saumatonta yhteistoimintaa ja digitaalisten palvelujen hyödyntämistä.

VTT:n tarkemmat kommentit

1. Tunnistautumispaikkaverkosto

Erityisen haasteellisenä VTT näkee edelleenkin Schengenin rajasäännösten asettaman vaatimuksen mukaisten tunnistautumispaikkojen verkoston rajallisuuden. TKI-toiminnan kärki- ja kasvualojen kannalta palvelutuottajaverkoston kasvattaminen ja tunnistautumisaikojen lisääminen olisi keskeinen kilpailuetu Suomen kilpailussa globaalisti osaajista. Tunnistautumisaikojen riittävä saatavuus tulee varmistaa erityisesti tutkija- ja asiantuntijalupien hakijoille. Pitkäaikaisen viisumin ja oleskeluluvan lupakäsittely ei saa jäädä kiinni tunnistautumisaikojen saatavuudesta.

Ulkomaalaislain ja pitkäaikaisen viisumin lainsäädännön muuttamisen ohella tulee varmistaa, että koko prosessi oleskeluluvan hakemisesta Suomeen asettautumiseen asti on sujuva, jotta lainsäädäntöhankkeen tavoitteet tosiasiallisesti toteutuvat ja saatava hyöty maksimoidaan. Lisäksi edustustojen tai palvelun tuottajien verkoston olisi oltava sellainen, että osaaja voisi hakea oleskelulupaa ja pitkäaikaista viisumia asuinmaastaan. Pitkät etäisyydet asuinpaikkakunnalta tunnistautumispisteen toisissa osaajahoukuttelun kannalta keskeisissä maissa voivat olla pitkiä. Näitä maita ovat mm. Intia ja Yhdysvallat. Lisäksi pandemia on nostanut esille tilanteita, joissa toiseen maahan matkustaminen ei ole ollut mahdollista tai on merkittävästi viivästyttänyt tunnistautumisprosessia. Tutkijoiden osalta VTT arvostaa Maahanmuuttoviraston hyvin sujuvaa lupakäsittelyä, jonka toivoo jatkuvan tulevaisuudessakin varmistamalla viraston resurssointi.

2. Prosessi ja muut käynnissä olevat lainsäädäntöuudistukset

VTT painottaa, että ulkomaalaislain ja siihen liittyvät lainsäädäntöuudistukset viedään loppuun. VTT haluaa kannustaa viranomaisia tunnistamaan ulkomaalaisen osaajan tulon kannalta keskeiset prosessien osat, joilla teknologiaa hyödyntämällä voidaan vielä entisestään kehittää maahantulokokemusta

ja Suomi-kuvaa. Näitä ovat mm. tunnistautumispaikkaverkoston riittävä laajuus sekä yhden tunnistautumisen hyödyntäminen useammassa viranomaisprosessissa.

VTT tunnistaa haasteen siinä, että oleskelulupaprosessin kestoa tarkastellaan vasta siitä, kun hakija asioi henkilökohtaisesti viranomaisella antaakseen Ulkomaalaislain 60 d §:n mukaiset biometriset tunnisteet. VTT näkee, että käsittelyaikalaskenta tulisi alkaa sähköisen hakemuksen jättämisestä ja laskennassa olisi mukana tunnistautuminen, jotta pitkäaikaisviisumin todellinen hyöty toteutuu.

VTT näkee ulkomaisen osaajahoukuttelun kannalta keskeiseksi tämän esityksen lisäksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 232/2021 vp) sekä työ- ja elinkeinoministeriön valmisteleman hallituksen esityksen Ulkomaalaislain 5 luvun muuttamisesta (VN/5283/2020). Molemmat esitykset tukevat osaltaan osaajahoukuttelua Suomeen.

Luonnoksessa hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta (VM035:00/2021) ehdotetaan, että maahanmuuttohallinnon asiakkaana olevan ulkomaan kansalaisen tiedot voitaisiin tallettaa väestötietojärjestelmään nykyistä aiemmin ja laajemmin.

VTT näkee, että lainsäädäntöhankkeen loppuunsaattamisen ohella tulee varmistaa, että myös muut viranomaiset voivat hyödyntää ulkomailla tehtyä vahvaa tunnistautumista, jolloin työntekijä voisi hoidtaa myös muut ensivaiheen viranomaisasiat jo ennen Suomeen saapumistaan. Työntekijän tulisi voida hakea suomalaista verokorttia, Suomen sosiaaliturvaan kuulumista sekä henkilötietojen väestötietorekisteriin rekisteröinnin ohella kotikunnan rekisteröintiä jo ennen Suomeen saapumistaan. Joustavien lupamenettelyjen tulee myös koskea mukana saapuvaa perhettä.

Kun vahva tunnistaminen on kerran tehty joko ulkomailla tai kotimaassa, sen pitäisi olla hyödynnettävissä kaikissa lupa- ja asettautumispalveluissa yli viranomaisten organisaatorajojen ilman, että lainsäädäntö on siinä esteenä.

3. Käsittelymaksu ja sähköinen hakeminen

VTT:n näkemyksen mukaan käsittelymaksun tulisi olla kilpailukykyinen pitkäaikaisen viisumin osalta. VTT näkee tärkeänä kannustaa osaajia hakemaan lupaa sähköisesti myös maksua määritettäessä. Näin nopeutetusta sähköisestä käsittelystä saatavat hyödyt saadaan toteutumaan osaajan nopeammalla aloituksella Suomessa.

VTT katsoo, että sähköinen asiointi ja siihen kannustaminen tukee lupakäsittelyä, vähentää yritysten hallinnollista taakkaa ja sujuvoittaa hakemista hakijan kannalta. Lisäksi VTT katsoo, että sähköinen asiointi parantaa viranomaisten kyvykkyyttä tehdä yhteistyötä lupaprosessien eri vaiheissa, muun muassa työnantajien kerran hakuprosessissa antamien tietojen hyödyntämisessä ja oleskeluluvan hakija tunnistamisessa lupaprosessin alusta loppuun.

Tämän esityksen perusteella Maahanmuuttoviraston työmäärä lisääntyy pitkäaikaisen oleskeluluvan osalta. VTT näkee tärkeäksi varmistaa viraston resurssointi. Lisäksi VTT kannustaa sähköisten järjestelmien kehitystä myös niin, että Maahanmuuttovirasto saisi tiedon ulkomaalaisen tekemästä pysyvästä muuttoilmoituksesta Suomesta DVV:ltä, joka koskee muuttoa ulkomaille. Näin rekistereissä olevan tiedon laatua voitaisiin nostaa ja parantaa.

4. Maahantulopäivä

Nykykäytännön mukaan kolmannesta maasta tuleva osaaja voi saapua maahan vasta oleskeluluvan alkamispäivästä. Tämä päivä on käytännössä aina työsuhteen alkamispäivä. Ehdottaisimme, että D-viisumin hakija voisi hakea viisumia esimerkiksi alkamaan muutamia päiviä aikaisemmin, jotta asettautuminen Suomeen olisi mahdollista nykyistä sujuvammin. Yhdysvalloissa J1-viisumin haltija voi saapua maahan jo 30 päivää ennen DS-2019 lomakkeessa annettua vaihto-ohjelman alkamispäivää.

Suomi-Seura ry

Suomi-Seura ry toteaa lausunnossaan, että Suomen väestö ikääntyy, eikä syntyvyys riitä ylläpitämään väestönkasvua. Myös työikäisen väestön määrä vähenee, eikä työntekijöitä riitä maassamme kaikille aloille. Ilman riittävää työ- ja yrittäjyysperäistä maahanmuuttoa työvoiman tarjonta ja pitemmällä aikavälillä työllisyys laskevat olennaisesti, millä on vaikutus Suomen talouteen, huoltosuhteeseen ja kestävyysvajeeseen. Osaajia tulisikin saada Suomeen mahdollisimman nopeasti ja joustavasti. Suomi-Seura haluaa nostaa esiin, että myös ulkosuomalaisten joukossa on suuri määrä osaajia, jotka voisivat vastata Suomen kasvavaan osaajapulaan.

Suomi-Seura ry on toiminut ulkosuomalaisten asiantuntija-, neuvonta- ja edunvalvontajärjestönä yli 90 vuotta ja edistää osaltaan paluumuuttoa. Suomi-Seura ry pitää kannatettavana, että maahanmuuton prosesseja kehitetään. Hallituksen esityksessä esitettävät muutokset tukevat myös joidenkin kansainvälisten paluumuuttajaperheiden sujuvaa paluuta Suomeen.

Suomi-Seura ry viittaa sisäministeriön työryhmään, jossa oli vuonna 2021 mukana ja jonka tuloksena valmistui Ulkosuomalaisstrategia 2022–2026. Ulkosuomalaisstrategian yksi keskeisistä tavoitteista on vahvistaa paluumuuton houkuttelevuutta. Siihen liittyen strategiaan on kirjattu, että osana laajempaa oleskelulupajärjestelmän kehittämistyötä on tärkeää selvittää Suomen kansalaisten perheenjäsenten oleskelulupiiin liittyvät mahdolliset haasteet. Tämä on Suomi-Seura ry:n näkemyksen mukaan syytä huomioida myös pitkäaikaisen viisumin käytöstä säädettyä.

Suomi-Seura ry ehdottaa, että lainvalmistelussa pitkäaikaisen viisumin käyttöönotosta harkittaisiin kansallisen D-viisumin hyväksymistä annettavaksi hakemuksesta oleskeluluvan saaneille Suomen kansalaisten perheenjäsenille perheenjäsenen statuksen perusteella. Tämä osaltaan nopeuttaisi sellaisten kansainvälisten perheiden Suomeen muuttoa, joiden Suomen kansalaisen kolmannen maan kansalaisen puolisolta edellytetään oleskelulupa Suomeen matkustamista varten. Suomen kansalaisen perheenjäsenen status tulisi olla riittävä peruste, eikä sen tulisi olla sidottu muihin laissa määriteltyihin statuksiin (erityisasiantuntija, kasvuyrittäjä, opiskelija, tutkija, sertifioitujen työnantajien työntekijä tai johtotehtävissä oleva henkilö).

Esityksen tavoitteena on nopeuttaa opiskelijoiden, tutkijoiden ja muiden mainittujen ryhmien maahan-tuloa keskimäärin runsaalla viikolla, mikä mahdollistaa opintojen, tutkimustyön ja työskentelyn aloittamisen ajallaan. Suomi-Seura katsoo, että ulkosuomalaisstrategian ja paluumuuttopolitiikan mukaisesti tärkeää olisi sujuvoittaa myös Suomen kansalaisten kansainvälisten perheenjäsenten muuttoa Suomeen. Sillä voidaan katsoa olevan suoranaiset vaikutukset Suomen kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä paluumuuttoon ja pitkäaikaiseen asettumiseen ja työllistymiseen Suomessa.

Kuten esityksessä mainitaan, kansainvälisen työvoiman ja osaajien liikkuvuudella on kasvava elinkeinopoliittinen merkitys Suomen osaamispääoman ja kilpailukyvyn vahvistamiseen sekä uusien työpaikkojen ja innovaatioiden syntyyn. Suomi tarvitsee opiskelijoiden ja työvoiman maahanmuuttoa kestävä

hyvinvoinnin turvaamiseksi. Valtiovarainministeriön mukaan osaavan työvoiman saatavuus on merkittävä kasvun este. Onkin syytä kiinnittää huomiota entistä enemmän siihen, mikä potentiaali ulkosuomalaisissa ja heidän kansainvälisissä perheissään on Suomen tarvitseman työvoiman maahanmuuton kysymyksessä. He pääasiallisesti jo omaavat suomen kielen taidon ja jonkin tasoisen sukulaisista tai ystävistä muodostuvan verkoston Suomessa. Heidän kotoutumisensa ja pitkäaikainen oleskelunsa on potentiaalisesti paljon todennäköisempää kuin täysin ulkomaalaistaustaisten henkilöiden ja heidän perheenjäsentensä.

Suomi kilpailee parhaista osaajista muun maailman kanssa. Lupaprosessi on Suomessa nykyisellään pitkä, minkä vuoksi suomalaiset yritykset ja sitä kautta koko Suomi menettää osaajia työmarkkinoilla. Suomi-Seura ry kannattaa ehdotusta kansallisen viisumin myöntämisestä oleskeluluvan saaneille kasvuyrittäjille ja erityisasiantuntijoille sekä opiskelijoille, tutkijoille, sertifioidujen työnantajien työntekijöille, yritysten johtotehtävissä toimiville ja edellä mainittujen perheenjäsenille, sekä voimassa olevan oleskelulupakorttinsa menettäneille maahantuloa varten. Lisäksi Suomi-Seura ry ehdottaa kansallisen viisumin myöntämistä oleskeluluvan saaneille Suomen kansalaisten (tai: EU-kansalaisten) perheenjäsenille.

Eduskunnan hyväksytyä hallituksen esityksen laista ulkomaalaislain muuttamisesta kansallisen pitkäaikaisen viisumin käytön laajentamisesta on tärkeää tiedottaa ja ohjeistaa laajasti. Suomi-Seura ry osallistuu mielellään asiasta tiedottamiseen omissa kanavissaan.

Suomen Akatemia

Suomen Akatemia pitää Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaista tavoitetta työperäisen maahanmuuton lisäämisestä kannatettavana. Erityisen tärkeänä Akatemia pitää tutkijoiden maahantulon esteiden poistamista ja kaikkia toimenpiteitä, jotka tukevat tutkijoiden houkuttelua Suomeen.

Kansallisen TKI-tiekartan mukaisesti Suomen kilpailukyky ja hyvinvointi rakentuvat osaamiselle, tutkimukselle ja innovaatioille. Tiekartan tavoitteena oleva TKI-toiminnan kasvu edellyttää, että kotimaisen osaamis- ja koulutustason noston lisäksi Suomen tulee olla entistä houkuttelevampi kansainvälisille tutkijoille, asiantuntijoille ja TKI-ammattilaisille. Työ- ja koulutusperusteista maahanmuuttoa ja sektoreiden välistä liikkuvuutta on helpotettava. Osaamisemme ja tutkimus- ja innovaatioympäristömme on houkuteltava myös kansainvälistä tutkimusrahoitusta ja investointeja Suomen ulkopuolelta.

Suomen Akatemian näkemyksen mukaan opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantulon helpottaminen ja nopeuttaminen palvelee tiekartassa linjattuja tavoitteita Suomen vetovoimaisuuden lisäämiseksi, vaikkakin on yksittäisenä toimenpiteenä riittämätön.

D-viisumin turvin maahantulo Suomeen voisi nopeutua noin viikolla. Suomen Akatemian lausunnossa katsotaan, että viikko on lyhyt aika kansainvälisessä rekrytoinnissa, mutta toisaalta kaikki prosessia nopeuttavat seikat lisäävät osaltaan kansainvälisen rekrytoinnin sujuvuutta ja houkuttelevuutta niin työnantajan kuin työntekijänkin näkökulmasta. Toisaalta viisumin hankinta lisää maahantulon kustannuksia, koko perheen kyseessä ollessa merkittävästikin. Nähtäväksi jää, kuinka paljon viisumimenettelyä käytännössä hyödynnettäisiin.

Suomen Akatemia kannattaa ehdotusta D-viisumin käytön laajentamisesta koskemaan opiskelijoita ja tutkijoita sekä heidän perheitään. Samaan aikaan Akatemia korostaa hallituksen esitysluonnoksessakin

todettua tarvetta toteuttaa laajasti erilaisia toimia maahantulon sujuvoittamiseksi ja suomalaisten tutkimusympäristöjen sekä yhteiskunnan kehittämiseksi sellaisiksi, että ne houkuttelevat kansainvälisiä huippuosaajia eri maista. Kilpailu näistä osaajista on kovaa, kuten esitysluonnoksessakin on mainittu.

Suomen Akatemia pitääkin tärkeänä, että maahantulokäytänteiden muuttamisen lisäksi jatketaan myös muiden keinojen pohtimista, joilla Suomesta tehdään houkuttelevampi kansainvälisille tutkijoille, asiantuntijoille ja TKI-ammattilaisille.

Akatemia viittaa lausunnossaan esitysluonnokseen (s. 24), jossa on lainattu Suomen Akatemian Tieteen tila -tilastoja, joiden mukaan yliopistosektorin opetus- ja tutkimushenkilöstö kokonaisuudessaan on entistä kansainvälisempää, mutta vaihtelu ulkomaalaisen opetus- ja tutkimushenkilöstön osuuksissa yliopistojen välillä on suuri. Ulkomainen opetus- ja tutkimushenkilöstö teki vuonna 2019 noin 4 300 henkilötyövuotta. Tutkijoiden osalta korostuu liikkuminen maasta toiseen, jolloin hyvä maine sujuvien maahantulomenettelyjen osalta on tärkeä tekijä houkuteltaessa ulkomaisia tutkijoita maahan. Globaali kilpailu osaavista tutkijoista on kovaa, mutta laadukkaan TKI-toiminnan ylläpitäminen ja parantaminen on välttämätöntä Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn kannalta.

Suomen Akatemian myöntämällä rahoituksella palkattavan tutkimushenkilöstön rekrytoivat tutkimusorganisaatiot, kuten yliopistot, ammattikorkeakoulut ja tutkimuslaitokset. Akatemia pitää tärkeänä, että keskeisiä tutkimusyhteisöä edustavia järjestöjä sekä tutkimusorganisaatioita kuullaan ja niiden mahdollinen palaute otetaan huomioon hallituksen esityksen valmistelussa, ja että tutkijoiden maahantuloa koskevia menettelyjä ja käytäntöjä kehitetään tiiviissä vuoropuhelussa tutkimusorganisaatioiden ja -yhteisön kanssa.

Lopuksi Suomen Akatemia korostaa, että säädösmuutokset ja muut erillistoimet parhaiden ulkomaisien jatko-opiskelijoiden ja tutkijoiden houkuttelemiseksi tulemaan ja asettumaan Suomeen jäävät kuitenkin tehottomiksi, mikäli korkeatasoisen tutkimuksen ja sen infrastruktuurien edellyttämät resurssit eivät ole riittävällä tasolla.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry pitää esitystä tarpeellisena. Kaikki toimet kansainvälisten opiskelijoiden ja henkilöstön maahantuloon liittyvien prosessien nopeuttamiseksi ovat tarpeellisia.
- Lakiesityksen malli, jossa D-viisumi myönnetään henkilölle vasta oleskeluluvan hyväksyminen jälkeen, ei kuitenkaan ole Arene ry:n näkemyksen mukaan tehokkain tapa edistää oleskelulupaprosessien nopeutta. D-viisumin myöntämistä tulee kehittää siten, että viisumi voidaan myöntää jo ennen oleskeluluvan myöntämistä, jolloin varsinaisen oleskeluluvan hakeminen ja myöntäminen tapahtuisi vasta Suomessa. Näin pystyttäisiin aidosti nopeuttamaan maahantuloa.

Arene ry pitää lausunnossaan lakiesitystä tarpeellisena. Kaikki keinot, joilla voidaan edistää ja nopeuttaa niiden kansainvälisten opiskelijoiden, tutkijoiden ja henkilöstön maahantuloa ovat välttämättömiä, jotta voimme saavuttaa asetut tavoitteet kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kasvattamiseksi. Suomen demograafinen kehitys edellyttää maahanmuuton lisäämistä maan kilpailukyvyyn säilyttämiseksi ja kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden määrän lisääminen on kustannustehokas keino houkutella maahanmuuttajia Suomeen.

Korkeakoulujen kohtaamat merkittävimmät haasteet kansainvälisten opiskelijoiden rekrytoinnissa liittyvät nykyisen oleskelulupaprosessin monimutkaisuuteen, hitauteen ja resurssipuutteeseen niin konsulipalveluissa kuin lupahakemusten käsittelyssä. Oleskelulupaprosessia pitäisi kyetä keventämään ja nopeuttamaan, jotta opiskelupaikan suomalaisesta korkeakoulusta saaneet kolmasien maiden kansalaiset pääsisivät Suomeen ennen opintojen alkua. Nykyisin opiskelijalla saattaa mennä lukukausi tai koko lukuvuosi etäopinnoissa oleskelulupaprosessin venymisen vuoksi. Tämä johtaa opintojen keskeytymiseen ja toisaalta heikentää Suomen mainetta kiinnostavana kohdemaana ulkomaalaisten hakijoiden parissa.

Lakiesityksessä esitetty D-viisumi nopeuttanee kansainvälisten opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantulo jonkin verran, vaikka vaikutukset maahantulon nopeutumisen osalta tulevat todennäköisesti jäämään maltillisiksi. Esitys ei nopeuta varsinaista oleskelulupaprosessia, johon keskeiset lupaprosessin pullonkaulat, kuten lähetystöissä tapahtuva tunnistauminen ja hakemusten täydentäminen, liittyvät. Arene ry toteaa lausunnossaan, että se on jo aiemmin esittänyt tehokkaampaa ratkaisuna D-viisumin käyttöönottoa siten, että opiskelupaikan vastaanottanut hakija voisi ensin viisumin avulla saapua Suomeen ja varsinaisen oleskelulupaprosessi tehtäisiin vasta Suomeen tulon jälkeen. Näin kolmansista maista tulevien opiskelijoiden maahantuloa voitaisiin sujuvoittaa ja varmistaa nopeampi pääsy Suomeen. Tällainen malli on käytössä muun muassa Virossa ja Alankomaissa.

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry pitää esityksen tavoitteita tärkeinä ja kannatettavina.

Ulkomaalaislakiin esitettyjen muutosten seurauksena opiskelijat, tutkijat ja heidän perheenjäsenensä voisivat päästä pitkäaikaisen viisumin, eli niin kutsutun D-viisumin kohderyhmäksi erityisasiantuntijoiden ja kasvuyrittäjien rinnalle. Tätä tavoitetta SYL on ehdottanut aikaisemmin, ja on sen vuoksi **yleisesti ottaen tyytyväinen esityksen sisältöön**. Opiskelijan näkökulmasta 7-14 vuorokauden ajallinen säästö on merkittävä, sillä varsinkin syyslukukauden osalta opiskelupaikan vastaanottamisen ja opintojen aloituspäivämäärän välillä voi olla vähimmillään vain 3-5 viikkoa aikaa. Oleskelulupaprosessin hitauden vuoksi Suomi on vuosittain menettänyt paljon kansainvälisiä opiskelijoita, jotka ovat ottaneet opiskelupaikan vastaan, mutta eivät ole koskaan ilmoittautuneet läsnäolevaksi. Nämä ongelmat voivat johtaa siihen, että kansainväliset osaajat hakeutuvat lopulta opiskelemaan toiseen maahan ja korkeakouluun. SYL näkee, että kansainväliset opiskelijat ovat kriittinen ryhmä osaajien maahanmuutossa, ja sen takia lupaprosessien keventäminen ja nopeutus tulisikin nähdä laajasti yhteiskunnalle hyödyllisenä asiana.

Esityksestä käy ilmi se, että opiskelijan tulee tehdä jo hakuvaiheessa päätös siitä, haluaako hän hyödyntää nopeampaa prosessia ja maksaa pitkäaikaisesta viisumista päästäkseen Suomeen nopeammin. Maahantulon nopeutuminen siis lisäisi maahantulon kustannuksia, sillä opiskelijan tulisi maksaa niin oleskelulupamaksu kuin myös pitkäaikaista viisumia koskeva maksu. Jälkimmäisen suuruus on arvioitu muiden maiden maksujen perusteella 60 ja 150 euron väliseksi. Esityksessä tällä arvioidaan olevan kielteinen merkitys erityisesti globaalista etelästä tulevien opiskelijoiden osalta.

SYL näkee maahantulon kustannusten kasvun ongelmallisena, sillä kansainvälisten opiskelijoiden taloudellinen tilanne on jo tällä hetkellä tiukka ja kokonaiskustannustaakka jo valmiiksi suuri, mikä asettaa heidät eriarvoiseen asemaan muiden maahantulijoiden suhteen. Opiskelijoiden taloudelliset resurssit ovat hyvin paljon pienempiä verrattuna esimerkiksi kasvuyrittäjiin ja erityisasiantuntijoihin. Kustannusten nousu ja kaksinkertainen "maksumuuri" on EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevan opiskelijan näkökulmasta ylimääräinen hallinnollinen vaatimus, joka on ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, jonka mukaan esitys pyrkii lisäämään Suomen houkuttelevuutta ja vetovoimaa. Maahantuloprosessin

nopeutus ja laadun parannus tulisi rakentaa automaattiseksi osaksi uudistusta, eikä ylimääräiseksi rahaa vastaan saatavaksi lisäpalveluksi. On myös epäselvää, haluaisivatko opiskelijat maksaa suurta käsittelymaksua 7-14 vuorokauden nopeutusta varten.

SYL näkee, että pitkäaikaisen viisumin kustannukset tulisi olla sisällytetty nykyisen oleskelulupaprosessin hintaan, ja käsittelyn tulisi tapahtua yhdellä hakemuksella. Vaihtoehtoisesti opiskelijoille voisi olla pitkäaikaisen viisumin suhteen oma, matalampi hintakategoriansa, kuten esimerkiksi Alankomaissa on. Opiskelijan kannalta johdonmukaisempaa olisi myös se, että pitkäkestoisen viisumin saaminen olisi sisäänrakennettu osaksi oleskelulupaprosessia automaattisesti, eikä erillisenä lisänä.

SYL haluaa myös kiinnittää huomiota siihen, **että uudistuksella ei ratkaista kaikkia maahantulon ongelmia, vaan maahantulon kehittämistä on jatkettava kokonaisuutena opiskelijat ja asiakkaat huomioiden.** Jäykkää ja ruuhkautunutta maahantuloprosessia tulisi nopeuttaa sujuvoittamalla asiointia ja ratkaisemalla jo nyt kuormittuneiden lupapalveluiden haasteita esimerkiksi viiveiden ja ruuhkien osalta. Prosessin nopeuttamiseksi ja palveluiden laadun varmistamiseksi on myös tarvittaessa lisättävä resursseja.

Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK

Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK pitää esitystä ja sen tavoitteita kannatettavina ja hyvinä. Ulkomaalaislakiin ehdotettujen muutosten myötä pitkäaikainen viisumi voitaisiin myöntää opiskelijoille, tutkijoille ja heidän perheenjäsenilleen. SAMOK on aiemmin lausunut kansainvälisten opiskelijoiden mukaan ottamisesta pitkäaikaisen viisumin piiriin, joten on yleisesti tyytyväinen ehdotuksen lopputulokseen. Pitkäaikainen viisumi mahdollistaa Suomeen tulemisen välittömästi oleskeluluvan myöntämisen jälkeen, sen sijaan että henkilö odottaisi oleskelulupakortin toimitusta ulkomailla.

SAMOK toteaa lausunnossaan, että nykyisellään kansainvälisten opiskelijoiden oleskelulupaprosessit voivat venyä jopa niin pitkiksi, että opintojen aloitus viivästyy. Lisäksi korkeakoulut ovat joutuneet palttamaan lukuvuosimaksuja tilanteissa, joissa opiskelija ei yksinkertaisesti pääse Suomeen aloittamaan opintojaan. Tilanne on kestävämpiin kuin opiskelijan kuin korkeakoulujen kannalta. Pitkä oleskelulupaprosessi voi saada kansainvälisen osaajan myös lopulta hakeutumaan toiseen maahan ja korkeakouluun. On Suomelle suunnaton etu, jos maahan tahtoo muuttaa korkeakoulutettu henkilö, ja silloin myös näiden osaajien houkutteluun tulee panostaa. Näin ollen SAMOK näkee esityksen lisätä kansainväliset opiskelijat, tutkijat ja heidän perheenjäsenensä pitkäaikaisen viisumin piiriin erittäin tärkeänä.

Esityksessä todetaan, että hakijan oleskelulupaprosessi voi nopeutua vain sillä edellytyksellä, että pitkäaikaista viisumia haetaan samanaikaisesti oleskeluluvan hakemisen kanssa sähköisessä asiointipalvelussa. Vain näin hakemuksia voidaan käsitellä samanaikaisesti. SAMOK korostaa, että tästä on tärkeää viestiä ja ohjeistaa hakijaa selkeästi. Lisäksi on varmistettava, että edustuston tai ulkoisen palveluntarjoajan käyntiaikoja henkilöllisyyden tarkistamiseksi ja biometristen tunnisteiden ottamiseksi oleskelulupaa varten on tarjolla hyvin nopealla aikataululla, jotta käytännön haasteet eivät vesitä lupauksia nopeasta oleskelulupaprosessista.

SAMOK myös ilmaisee huolensa siitä, ettei käsittelymaksun tulisi määräytyä opiskelijan kannalta liian suureksi summaksi. Opiskelijan taloudellinen tilanne on usein merkittävästi tiukempi kuin työelämässä olevan yksilön, joten maahantulon nopeuttamisen ei tulisi suuresti lisätä yksilön maahantulon kustannuksia. Erityisen huolissaan SAMOK on kustannusten nousun vaikutuksesta kehittyvistä valtioista tulevien opiskelijoiden osalta.

SAMOK toteaa lausunnossaan, että hallituksen puoliväliriihessä keväällä 2021 asetettiin tavoitteeksi uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrän kolminkertaistaminen vuoteen 2030 mennessä. SAMOK haluaakin huomauttaa, että osaajien maahanmuuton vauhdittamiseksi tarvitaan laajasti erilaisia toimia, joista ulkomaalaislain muuttaminen on vain yksi.

Suomen lukiolaisten liitto SLL

Suomen Lukiolaisten Liitto SLL kannattaa esitettyjä muutoksia ulkomaalaislakiin. Lakiluonnoksessa on kuvattu säädöksen vaikutukset varsin kattavasti: nopeutetulla maahantulo-prosessilla on positiivisia vaikutuksia sekä yhteiskuntaan että yksilön asemaan.

SLL kuitenkin muistuttaa, että myös lukiokoulutukseen on mahdollista hakeutua opiskelemaan Suomen ulkopuolelta. Luonnos hallituksen esitykseksi käsittelee kattavasti uusien säädösten vaikutuksia korkeakouluopiskelijoihin ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoihin, mutta ei huomioi vaikutuksia lukio-opiskelijoihin. Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevat lukio-opiskelijat ovat varsin pieni joukko, mutta he ovat lähes poikkeuksetta alaikäisiä, mikä lisää vaikutusten tarkastelun merkittävyyttä. SLL katsoo, että kaikissa lakimuutoksissa on tärkeä arvioida muutosten vaikutuksia lasten ja nuorten asemaan ja oikeuksiin.

Aalto-yliopisto

Asia on tärkeä Aalto-yliopistolle, jossa opiskelee ja työskentelee kansainvälinen yhteisö. **Toimenpiteet opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantulon nopeuttamiseksi ovat erittäin tervetulleita. Aalto-yliopisto kannattaa kansallisen viisumin laajentamista luonnoksessa ehdotettuihin ryhmiin.**

Aalto-yliopisto viittaa esitysluonnokseen, jonka mukaan opiskelija tai tutkija hakisi pitkäaikaista viisumia saman aikaisesti oleskeluluvan kanssa sähköisessä asiointipalvelussa. Päätös siitä, toimitetaanko oleskelulupakortti lähtömaahan vai Suomeen tehtäisiin hakuvaiheessa. Pitkäaikainen viisumi myönnettäisiin samaan aikaan oleskeluluvan kanssa ja henkilö saisi matkustaa Suomeen vasta sen jälkeen, kun viisumitarra on kiinnitetty passiin edustustossa tai ulkoisella palveluntarjoajalla. **Suomeen saapuminen nopeutuisi kansallisen viisumin avulla oleskelulupakortin ulkomaille postittamiseen kuluvan ajan, jonka on luonnoksessa arvioitu olevan runsas viikko.** Hakija maksaisi pitkäaikaisesta viisumista Maahanmuuttoviraston suoritteen maksun sekä mahdollisen ulkoisen palveluntarjoajan maksun. Aalto-yliopiston näkemyksen mukaan kustannusten suuruus voi vaikuttaa viisumin hakemisen houkuttelevuuteen.

Aalto-yliopisto huomauttaa, että **tunnistautuminen on merkittävä pullonkaula opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupaprosessissa.** Myös sähköisen hakemuksen jättävän hakijan on asioitava henkilökohtaisesti edustustossa tai ulkoisen palveluntarjoajan luona, mikä vaatii asiointiajan saamista ja matkustamista.

Pitkäaikainen viisumi ei vaikuttaisi oleskelulupahakemusten käsittelyyn tai niiden käsittelyaikaan. Suomen tavoite on kolminkertaistaa korkeakouluissa aloittavien uusien ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä vuoteen 2030 mennessä. **Aalto-yliopisto pitää tärkeänä, että opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupien käsittelyaika pystytään nopeuttamaan jatkossakin hakusummien kasvaessa.**

Aalto-yliopisto painottaa maahantulon kehittämistä kokonaisuutena asiakaslähtöisestä näkökulmasta. Tunnistautumisen ja lupien hakemisen tulisi olla sujuvampaa, nopeampaa ja edullisempaa kuin

nykyisin. Viranomaisten yhteistyö ja asiointi tulisi järjestää siten, että Suomeen saapuville henkilöille koituu mahdollisimman vähän rajoitteita, viivettä ja tarpeettomia matkoja. Myös perheiden lupaprosessin sujuvuus on tärkeää, jotta perheenjäsenten erot käsittelyajoissa eivät ole kohtuuttomat.

Helsingin yliopisto

Helsingin yliopisto pitää erittäin kannatettavana esitykseen sisältyvää mahdollisuutta pitkäaikaisen viisumin myöntämiseen oleskeluluvan saaneille tutkijoille ja opettajille maahantulon nopeuttamiseksi. Koska on oletettavaa, että Maahanmuuttovirasto lähettää lupakortteja nyt myös Suomeen, helpottuu prosessi. On kuitenkin huomattava, että Suomen ulkopuolella anottujen oleskelulupakorttien lähettäminen hakijalle Suomeen olisi hyödyllistä siinäkin tilanteessa, jossa oleskelulupaa on haettu ulkomailla, mutta hakijan ei edellytettäisi odottavan ulkomailla edes oleskelulupapäätöksen syntymiseen asti.

Helsingin yliopisto tuo lausunnossaan myös esiin, että tutkija voi nykyisenkin lainsäädännön mukaan työskennellä oleskeluluvan hakuajanakin 3 kuukauden ajan, jos hänen maassaolonsa on muuten laillista. Oikeus koskee esim. viisumivapaista maista (esim. USA) saapuvia sekä niitä, jolla on oleskelulupa jossain muussa EU-maassa. Kolmen kuukauden työnteko-oikeus on kuitenkin koskenut vain Suomessa oleskelulupaa hakeneita. Olisikin suotavaa, että tämä tarpeeton rajoitus poistettaisiin, eikä Suomeen siirtymisen ajankohtaa ja työntekoa Suomessa oleskeluluvan käsittelyprosessin aikana rajoitettaisi, jos henkilö oleskelisi Suomessa laillisella perusteella.

Itä-Suomen yliopisto

Itä-Suomen yliopisto toteaa lausunnossaan, että on hienoa, että maahantuloprosesseihin kiinnitetään huomiota ja Suomeen tuloa halutaan nopeuttaa. On erinomaista, että ministeriö huomioi myös opiskelijat, tutkijat ja heidän perheenjäsenensä tärkeänä osana koulutus- ja työperusteista maahanmuuttoa. Käytännössä lakimuutoksella on yliopiston näkemyksen mukaan valitettavan vähän vaikutusta, koska henkilölle tulee joka tapauksessa olla myönnetty oleskelulupa ennen Suomeen saapumista (*Ajalinen säästö olisi noin 7–14 vuorokautta*). Olisi ollut toivottavaa, että lakimuutos olisi mahdollistanut opiskelijoiden ja tutkijoiden Suomeen tulon D-viisumilla ja oleskeluluvan hakemisen Suomesta käsin. Suurin pullonkaula on useimmiten tunnistautuminen Suomen edustustoissa (matkustaminen maahan, jossa edustusto on, sekä tiettyjen edustustojen ruuhkaisuus tai edelleen kiinni oleminen).

Itä-Suomen yliopiston mukaan harmillista on myös se, että lakimuutos lisää työtä ja kustannuksia (*Ajalinen säästö voi toteutua vain sillä edellytyksellä, että pitkäaikaista viisumia haetaan samanaikaisesti oleskeluluvan hakemisen kanssa sähköisessä asiointipalvelussa. Muissa EU-maissa pitkäaikaista viisumia koskevat käsittelymaksut vaihtelevat 60 eurosta 150 euroon*).

Itä-Suomen yliopisto toteaa, että on vaikea arvioida, ovatko opiskelijansa ja tutkijansa valmiita maksamaan oleskeluluvan lisäksi viisumimaksua, joka käytännössä nopeutta Suomeen tuloa 1-2 viikolla ja tarjoaa mahdollisuuden 10 päivää pidempään viisumilla oleskeluun (90 päivästä 100 päivää).

Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopisto toteaa lausunnossaan, että esitetty muutos pitkäaikaisen eli ns. D-viisumin laajentamisesta uusiin kohderyhmiin on periaatteessa kannatettava, ja laajennuksen koskiessa opiskelijoita ja tutkijoita se on yliopiston näkökulmasta hyödyllinen rekrytoitujen kansainvälisten osaajien maahan

saapumisen sujuvoittamiseksi tilanteessa, jossa oleskelulupien käsittelyprosessien pitkä keston vuoksi maahan saapuminen voi muuten viivästyä henkilöiden opintojen ja työskentelyn kannalta hankalalla tavalla.

Viisumista aiheutuu kuitenkin lisäkustannuksia oleskelulupakustannusten lisäksi, ja kustannukset saattavat muodostua haasteeksi erityisesti taloudellisesti haavoittuvammassa asemassa oleville tai pitkien maantieteellisten etäisyyksien alueilta saapuville henkilöille, joiden edellytetään asioivan henkilökohtaisesti edustustossa tai ulkoisen palveluntarjoajan luona henkilöllisyyden tarkistamista varten sekä biometrinen tunnistaminen antamiseksi oleskelulupakorttia varten.

Lisäksi viisumin käyttöönotto tuo maahan saapumisen prosessiin yhden lisävaiheen, joka rekrytoitujen kansainvälisten osaajien näkökulmasta ei välttämättä näyttäytyä sujuvana palveluna, vaikka sitä voitaisiinkin hakea yhdessä oleskeluluvan kanssa.

Jyväskylän yliopisto huomauttaa, että viisumin käyttöönotto tuottaa ajallista säästöä esityksen mukaan vain noin 7-14 vuorokautta, joka on keskimääräinen oleskelulupakortin lähettämiseen ulkomaille kuluva aika. Hakijan on myös osattava hakuvaiheessa arvioida, toimitettaisiinko oleskelulupakortti lähtömaahan vai Suomeen, ja jälkimmäisestä hakijalla ei välttämättä ole vielä tietoa pysyvistä osoitteista.

Yliopiston näkökulmasta D-viisumin laajentaminen uusiin kohderyhmiin on siis periaatteessa kannatettava esitys tilanteessa, jossa tarvitaan pikaisia toimia osaajien maahantulon sujuvoittamiseksi. Samanaikaisesti yliopisto haluaa kuitenkin kiinnittää huomiota oleskelulupaprosessin ja siihen liittyvien palveluiden kehittämisen tarpeeseen sekä Suomen edustustoverkoston riittävien resurssien turvaamiseen osana palveluiden kehittämistä.

Oulun yliopisto

Oulun yliopisto katsoo lausunnossaan, että hallituksen esitys pitkäaikaisen viisumin käytöstä oleskelulupaprosessin selkeyttämiseen, tehostamiseen ja nopeuttamiseen on tervetullut. Pyrkimys työ- ja opiskeluperusteisten oleskelulupien käsittelyajan lyhenemisestä keskimäärin 30 vuorokauteen, sekä lisätyn automaation käytöstä on oikean suuntainen.

Käytännössä pitkäaikainen viisumi myönnetään samanaikaisesti oleskeluluvan yhteydessä ja aikaistaa maahanpääsyä parhaimmillaan vain sen ajan, mitä oleskelulupakortin postituksessa menisi (n. 10 päivää). Pitkäaikainen viisumi tuo myös merkittävät lisäkustannukset oleskeluluvan hakuhintaan, erityisesti kehitysmaista tulevien opiskelijoiden osalta. Perheellisillä hakijoilla kustannusten kasvu kertaantuu, joten kustannusten läpinäkyvä viestintä tulee olemaan erittäin tärkeää. Oulun yliopiston huolena on, että D-viisumi ei tutkijoiden osalta yksinkertaista, vaan päinvastoin monimutkaistaa prosessia nykyisestä suhteessa siitä saatavaan hyötyyn.

Oulun yliopiston näkemyksen mukaan etu kapenee edelleen, kun huomioi viisumin toimitukseen kuluvan ajan. Yliopiston kokemuksen perusteella tutkimustyön tarve tai opiskelun aloitus on harvoin niin akuuttia, että tästä ehtisi olla hyötyä. On kuitenkin erittäin tärkeää, että työn tai opintojen aloitus ei oleskeluluvan vuoksi saa viivästyä. Tehokkaampi ja nopeampi prosessi parantaisi Suomen vetovoimaa ulkomailla ja tukisi hallituksen tavoitteita lisätä työ- ja koulutusperusteista maahanmuuttoa.

Suomen maahanmuuttoprosessi on Oulun yliopiston kokemusten mukaan pääsääntöisesti erittäin toimiva tutkijoille kansainvälisesti vertaillen, ja Maahanmuuttoviraston käsittelyajat tutkijoiden ja erityisasiantuntijoiden osalta maailman lyhyimpiä. Lakimuutosten yhteydessä Oulun yliopisto kääntäisikin

huomion eri toimijoiden yhteistyön tiivistämiseen. Jos lakimuutosten tarkoituksena on parantaa Suomen veto- ja pitovoimaa sekä kansainvälisen rekrytoinnin toteutumista, ei riitä, että Maahanmuuttoviraston prosessi toimii, vaan maahantuloprosessin kuiluja eri vaiheessa kohdattavien toimijoiden kanssa (edustustot, Migri, DVV, Kela) tulisi saada kurottua umpeen.

Oulun yliopisto katsoo, että työnantajien sertifioinnista olisi toivottavaa saada lisää tietoa, jotta siihen voidaan ottaa lausunnossa kantaa. Ulkomaiden sertifikaattikäytännöt ovat yliopiston kokemusten mukaan työnantajille kuormittavia ja kalliita. Ne saattavat myös hintansa vuoksi poissulkea toimijoita sekä vähentää kiinnostusta kansainvälisen henkilöstön rekrytointiin, vaikuttaen negatiivisesti Suomen mahdollisuuksiin saada maahan riittävästi osaavaa työvoimaa.

Oulun yliopisto huomauttaa lisäksi, että Suomessa tutkinnon tai tutkimuksen suorittaneen mahdollinen erillinen oleskelulupa ja -prosessi on kannatettava. Samassa yhteydessä olisi myös suositeltavaa harkita automaattista ja pysyvää tai pidempiaikaista oleskelulupaa tälle ryhmälle. Tämä lisäisi huomattavasti Suomen kilpailukykyä ja helpottaisi opiskelijoiden työllistymistä Suomeen valmistumisen jälkeen.

Tampereen yliopisto

Tampereen yliopisto pitää perusteltuna D-viisumien käytön laajentamista sellaisille kolmannen maan kansalaisille, joille on myönnetty opiskelijan tai tutkijan oleskelulupa. Näiltä osin esitys vastaa yliopiston kannalta akuuttia ongelmaa, missä oleskelulupamenettelyn kesto on haaste, ei ainoastaan henkilöille itselleen, vaan myös yliopiston koulutus- ja tutkimustoimintaan. Yliopiston kokemuksen mukaan keskeinen tekijä opiskelijoiden ja tutkijoiden oleskelulupamenettelyssä on ennen kaikkea se, kuinka hyvin ja nopeasti he pääsevät Suomen edustustoon tai palveluntarjoajalle tunnistautumaan. Näin ollen edustustoissa tulisi huomioida näiden palveluiden riittävä resursointi.

Tampereen yliopisto pitää hyvänä ja perusteltuna D-viisumin käytön laajentamista myös oleskelulupakorttinsa kadottaneille. Oleskelulupakortin kadottaminen voi osua kenen tahansa kohdalle, esim. varkauden vuoksi, ja ehdotettu D-viisumin myöntäminen helpottaa näiden henkilöiden asemaa.

Muihin muutoksiin yliopisto ei ota kantaa.

Tampereen yliopisto toteaa lausunnossaan, että D-viisumien käytön laajentaminen opiskelijoihin ja tutkijoihin voi nopeuttaa Suomeen tuloa 7–14 vuorokaudella, mikä sujuvoittaa saapumisen kokemusta. Yliopiston koulutukset alkavat ilmoitetuissa aikatauluissa, ja niihin ei ole aina helppoa myöhässä liittyä. Sujuva tutkimustoiminta on välttämätöntä myös yliopiston kumppaneille, kuten yrityksille, joiden hyödynnettäväksi yritetään mahdollisimman nopeasti siirtää tutkimustyön tulokset. Näin ollen D-viisumilla voi olla merkitystä esimerkiksi opiskelijavalintojen kehittämisessä (jatkuva haku) tai joidenkin tutkimus- ja koulutusprojektien käynnistymisessä. Tampereen yliopistossa opiskelijoiden hyväksymisprosessit ovat kuitenkin suunniteltu niin, että aikaa koko lupaprosessille on, kunhan koko prosessi, mukaan lukien tunnistautuminen, toimii suunnitellusti. Tutkijoiden kohdalla yliopisto on myös toistaiseksi pystynyt hyvin joustavasti siirtämään työsuhteen aloituspäivää.

Koko oleskelulupakäsittelykokonaisuudessa esityksen vaikutus on Tampereen yliopiston näkemyksen mukaan oikean suuntainen, mutta ajallisesti melko vähäinen. Haasteena on, että D-viisumi edellyttää lisäkäyntiä Suomen edustustossa ja että viisumista peritään lisämaksu. Lisäksi hakijan täytyy hakea D-viisumia yhtä aikaa oleskeluluvan kanssa ja valita jo hakuvaiheessa, mihin haluaa oleskelulupakorttinsa toimitettavan. Tämä edellyttää melko tarkkaa tietoa käsittelyajoista, jotta hakija voi suunnitella mat-

kansa. Näistä syistä yliopisto kokee, että ehdotettu D-viisumin käytön laajentaminen on parannus ennen kaikkea niille opiskelijoille ja tutkijoille, jotka tulevat sellaisilta maantieteellisiltä alueilta, missä tunnustautumispalvelut ovat jouhevasti saatavilla, ja joille hallinnollisten maksujen suuruudella ei ole merkitystä.

Turun yliopisto

Turun yliopisto kannattaa lausunnossaan opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantuloprosessien sujuvoittamista ja nopeuttamista. Tällä hetkellä opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantulon edellytykset eivät tue hallituksen tavoitteita mm. kansainvälisten opiskelijoiden määrän kasvattamiseen. Uudistus helpottaisi maahantuloa ja lisäisi siten osaltaan Suomen korkeakoulujen houkuttelevuutta kansainvälisten hakijoiden ja rekrytoitavien tutkijoiden näkökulmasta.

Tutkijat joutuvat tällä hetkellä odottamaan lupapäätöksen jälkeen lupakortin saamista useita viikkoja. Muutosehdotus on tarpeellinen ja edesauttaa merkittävästi tutkijan siirtymistä työtekopaikalleen Suomeen ilman viiveitä. Tällä on suotuisa vaikutus tutkimushankkeiden edistymiselle ja tutkimusrahoituksen tehokkaalle käytölle.

Turun yliopiston näkemyksen mukaan pitkäaikaisen viisumin hyödyt eivät todennäköisesti realisoidu tutkinto-opiskelijoiden osalta kuin yksittäisissä tapauksissa. Oleskelulupakortin postitusajan ollessa 1-2 viikkoa, ei tämä enää koko prosessin kesto huomioiden ole merkittävä ajansäästö. Opiskelijat hakevat pääosin lupaansa jo hyvissä ajoin. Mikäli luvan käsittely hoituu sujuvasti, he saavat oleskelulupansa ja lupakorttinsa jopa muutama kuukausi ennen opintojensa alkua. Tällöin pitkäaikaisen viisumin hakemisesta ja sen tuomasta lisäkustannuksesta ei olisi hyötyä. Toivottavaa olisikin, ettei opiskelijoita siihen kannusteta, jollei heidän Suomeen saapumisessaan ole erityistä kiirettä myöhään saadun opiskelupaikkapäätöksen tai muiden vastaavien seikkojen vuoksi. Opiskelijat, joiden oleskelulupapäätös viivästyy, eivät yleensä voi tähän ennalta varautua ja hakea pitkäaikaista viisumia samanaikaisesti, sillä syynä ei ole myöhässä aloitettu prosessi vaan prosessin viivästyminen lisäselvitysten tms. vuoksi. Yksittäisissä tapauksissa, joissa opiskelija pystyy luotettavasti arvioimaan prosessin keston ja hän on syystä tai toisesta hakenut lupaa myöhässä voi pitkäaikaisen viisumin hakeminen olla hyödyllistä. Näin esimerkiksi silloin, jos opiskelija hakee lupaa vasta heinäkuussa ja voi luottaa saavansa luvan elokuun loppuun mennessä. Tällöin hän hyötyy siitä, että voi suunnitella matkustavansa Suomeen heti luvan saatuaan ja ehtii paikalle, kun opinnot alkavat syyskuun alussa.

Turun yliopiston mukaan on tärkeää, että pitkäaikainen viisumi mahdollistetaan myös perheenjäsenille. On kuitenkin pyrittävä siihen, ettei luvan käsittelymaksu nouse pitkäaikaisen viisumimenettelyn vuoksi. Etenkin opiskelijoiden osalta tämä asettaisi eri maista tulevat eriarvoiseen asemaan, etenkin kuin heihin tällä hetkellä kohdistuu muitakin isoja taloudellisia vaatimuksia maahantulon mahdollistamiseksi. Pitkäaikaisen viisumin hakemisen (ja myöntämisen) tulisi olla automaattisesti osa lupaprosessia. Lisäksi pitkäaikaisen viisumin myöntäminen mahdollistaa Suomeen paluun ennen uuden oleskelulupakortin saamista tapauksissa, joissa kortti on kadonnut tai käyttökelvoton.

Turun yliopisto huomauttaa, että on tärkeää pohtia ja poistaa myös muita syitä, miksi tällä hetkellä mm. opiskelijoiden ja tutkijoiden saapuminen Suomeen viivästyy. Luotettavan sähköisen tunnustautumisen käyttöönotto nopeuttaisi käsittelyaikoja huomattavasti.

Hallituksen esityksessä mainitut edustustojen riittävä resurssointi ja mahdollisuus ulkoistettujen palveluntuottajien käyttöön sen sijaan ovat konkreettisia keinoja, joilla maahanmuuttoa sujuvoitetaan. Esimerkiksi opiskelijan oleskeluluvan osalta käsittelyaika ei yleensä ole ongelma. Haasteena sen sijaan on

se, että kaikista yliopistoille relevanteista rekrytointimaista ei voi hakea oleskelulupia ja lähin edustusto voi olla pitkän matkan päässä. Lisäksi etenkin ruuhka- ja loma-aikoina palveluaikojen heikko saatavuus on haasteena, etenkin jos edustusto ei ole lähellä ja siten hakija ei voi mennä jonottamaan tai käyttää nopealla aikataululla vapautuvia aikoja. Yliopiston mukaan on tärkeää, että käyntiaikoja voidaan tarjota riittävästi ja myös ulkoistettuja palveluita käytetään nykyistä laajemmin.

Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK

Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK toteaa lausunnossaan, että esitetty lakimuutos on kannatettava, mutta ei ratkaise Hämeen ammattikorkeakoulun kannalta asiaan liittyvää perusongelmaa. HAMK tarkastelee esitettyä muutosta lukuvuosimaksullisten opiskelijoidensa kannalta.

Tällä hetkellä Suomen edustustot eivät pysty palvelemaan oleskelulupia hakevia opiskelijoita tasalaa-tuisesti eivätkä edustustot pysty varautumaan ennakoitavissa oleviin opiskelijoiden hakemusten tuot-tamiin ruuhkahuippuihin. Suomi ei pysty vaikuttamaan siihen, milloin opiskelijat hakeutuvat korkea-koulutukseen, joten meidän on pystyttävä tuottamaan palvelumme silloin, kun niitä tarvitaan. HAMK:in näkemyksen mukaan pullonkaula on edelleen tunnistauminen edustustoissa. Hakijoiden neuvontaan ja tiedottamiseen olisi syytä myös edelleen panostaa enemmän, jotta hakemukset lähtökohtaisesti pi-täisivät sisällään tarvittavat tiedot eikä lisätietoja jouduttaisi pyytämään. Tämä neuvontatehtävä on viranomaisten tehtävä, ei korkeakoulujen.

HAMK katsoo lausunnossaan, että esitys ei tuo ratkaisuja tähän toistaiseksi pysyvään ongelmaamme vaan nopeuttaa maahantuloa silloin kun oleskelulupa on jo myönnetty. Esityksessä arvioidaan, että tämä muutos (pitkäaikaisen viisumin myöntäminen) nopeuttaisi maahantuloa keskimäärin runsaalla viikolla – tosin toisessa kohdassa esitystä arvioidaan että ”Ajallinen säästö olisi noin 7–14 vuorokautta, joka on keskimääräinen oleskelulupakortin lähettämiseen ulkomaille kuluva aika.” Ja kolmannessa koh-dassa ”Ajallinen hyöty voisi olla noin 1–2 viikkoa, kun huomioidaan oleskelulupakortin painatuksen ja toimituksen nykyisin vaatima aika.” Olipa arvio kumpi tahansa, viikon tai kahden nopeutus maahantu-lolle sen jälkeen, kun oleskelulupa on myönnetty, ei ratkaise tätä ensisijaista ongelmaa edustustojen mahdollisuuksista antaa nopeasti ja riittävästi aikoja tunnistaumiselle kohdemaassa/kohdealueella.

HAMK huomauttaa, että käytännön näkökulmasta asiaa pohdittaessa jää myös epävarmaksi, vaikuttaisiko tämä maahantuloon nopeuttavasti kuitenkaan. Vaikka viisumin saisi nopeutetusti, toiseen maahan muuttamisen valmistelut varmasti joka tapauksessa veisivät viikon tai pari sen jälkeen kuin oleskelu-lupa on myönnetty. Opiskelijahan voi vasta oleskeluluvan saamisen myötä pitää mahdollista muuttoa lopullisesti varmistuneena.

Kaikki toimet, jotka nopeuttavat maahantuloa ovat joka tapauksessa HAMK:in mukaan tervetulleita. Ensisijainen huomio tulee mainitun mukaisesti kuitenkin ja kiireellisesti kiinnittää Suomen edustusto-jen palveluihin, jotta voidaan varmistaa se, että edustustot palvelevat tasavertaisesti, riittäväillä resurs-seilla ja ennakoiden hakemusmääriä siten, että ruuhkahuiput voidaan taltuttaa lisäresurssien myötä. Esityksen perusteluissa kuvataan hyvin realistisesti mitä vaikutuksia tällä muutoksella on.

Esityksen laajempi tavoite siitä, että Suomen houkuttelevuus lisääntyisi nopeutetun maahantulome-nettelyn avulla ja Suomeen saataisiin enemmän osaajia, riippuu kuitenkin myös monesta muusta teki-jästä, kuten Suomen vetovoimasta yleisesti.

Lapin ammattikorkeakoulu

Lapin ammattikorkeakoulu toteaa, että laadittu esitys ulkomaalaislain muuttamisesta on kokonaisuudessaan tärkeä ja kannatettava.

Seinäjoen ammattikorkeakoulu SeAMK

Seinäjoen ammattikorkeakoulu SeAMK toteaa lausunnossaan, että hallituksen pyrkimys nopeuttaa oleskeluluvan saaneiden maahantuloa on erittäin kannatettava ja ehdotuksen mukainen kohderyhmän laajentaminen muun muassa opiskelijoihin ja tutkijoihin vaikuttaa korkeakoulujen kansainvälisen opiskelijamäärän ja asiantuntijamäärän kasvua edistävän suuntaiselta toimenpiteeltä.

Tässä yhteydessä SeAMK toteaa, että opiskelijoiden ja tutkijoiden maahantulon keskeisenä haasteena jatkossakin on oleskelulupaprosessin pitkäkestoisuus. Haitallisimmillaan oleskeluluvan saannin viive voi aiheuttaa opiskelijalla opiskelupaikan menetyksen ja heikentää oleellisesti tutkijoiden mahdollisuutta hyödyntää suomalaisten korkeakoulujen työmahdollisuuksia.

Poliisiammattikorkeakoulu

Poliisiammattikorkeakoulu on tyytyväinen siitä, että sisäministeriö on tunnistanut käytännön ongelmia ulkomaalaislainsäädännössä ja hakee siihen ratkaisua lainsäädäntöä muuttamalla ja parannuksia tekemällä. Ulkomaalaisia koskevan sääntelyn tuleekin olla selkeää ja ymmärrettävää sekä vastata tämän päivän tarpeita.

Poliisiammattikorkeakoulu pitää tätä ulkomaalaislain muuttamista koskevaa lainsäädäntöhanketta tarpeellisena ja kannatettavana. Poliisiammattikorkeakoulu haluaa kiinnittää huomiota muutamaankohtaan lainsäädäntöhankkeen luonnoksessa.

Esityksen sivulla 25 todetaan, että lainsäädännön muutosten tavoitteena on nopeuttaa opiskelijoiden, tutkijoiden ym. henkilöiden maahantuloa yhdellä viikolla. Voidaan perustellusti kysyä, onko pitkäaikaisen viisumin ulottaminen opiskelijoiden ja tutkijoiden kohdalle tarpeellista ainakaan lupaprosessin nopeuttamisen ja kustannusten näkökulmasta?

Poliisiammattikorkeakoulun näkemyksen mukaan pitkäaikaisen viisumin myöntäminen opiskelijoille ja tutkijoille saattaa muodostaa turhaan päällekkäisen ja kritiikille alttiin menettelyn varsinaisen oleskeluluvan hakemisen rinnalle. Esimerkkinä voidaan ottaa sellainen tilanne, kun opiskelija hakee pitkäaikaisesta viisumista opiskelua varten Maahanmuuttovirastolta. Pitkäaikaisen viisumin käsittely kestää noin 2 viikkoa. Pitkäaikainen viisumi on voimassa 100 päivää. Sen kuluessa opiskelija tulee hakea varsinaista opiskelijan oleskelulupaa vuodeksi Maahanmuuttovirastolta ja tällaisen oleskeluluvan käsittely kestää normaalisti 18 päivää. Tästä päällekkäisestä menettelystä aiheutuu opiskelijalle kaksinkertainen vaiva ja kustannukset sekä Maahanmuuttovirastolle kaksinkertainen työ. Ensimmäinen oleskelulupa opiskelijalle maksaa 350-450 euroa. Pitkäaikaisen viisumin hinnasta ei ole tietoa.

Luonnoksen sivulta 19 käy ilmi, että vuonna 2021 oleskeluluvan käsittelyaika opiskelijoilla on keskimäärin 18 päivää ja mediaani oli 13 päivää. Tutkijoilla vastaavat ajat olivat 17 ja 11 päivää. Tämän perusteella poliisiammattikorkeakoulu katsoo, että pitkäaikaisen viisumisäätelyn ulottamista koskemaan opiskelijoita ja tutkijoita oleskelulupaa edeltävänä vaiheena on vaikea nähdä antavan konkreettista hyötyä kenellekään.

Ratkaisematta on myös, mikä on opiskelijan työnteko-oikeus pitkäaikaisen viisumin voimassaoloaikana. Opiskelijathan aika usein tukevat talouttaan opiskelun ohessa työnteolla.

Kolmannen maan kansalaiselle Suomen myöntämän oleskelulupakortin menettäminen ulkomailla anastamisen, kadottamisen tai muun vastaavan syyn takia johtaa hankalaan tilanteeseen, koska ulkomaalaisen maahantulo Suomeen estyy puuttuvan oleskelulupakortin takia. Tähän asti asia on ratkaistu myöntämällä henkilölle alueellisesti rajoitettu viisumi Suomen ulkorajalla. Se ei ole enää sallittua viisumisäännösten 25 artiklan perusteella. Lyhytaikaista viisumia ei puolestaan saa myöntää ulkomaalaiselle, joka asuu Suomessa, koska viisumin myöntämisen edellytyksiin liittyvä paluuehto ei silloin täyty. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että jos ulkomaalaisella on oleskelulupa, viisumia ei voida myöntää. Ehdotuksen mukaan jatkossa ulkomaalaiselle myönnettäisiin näissä tapauksissa pitkäaikainen viisumi. Tämä on poliisiammattikorkeakoulun näkemyksen mukaan perusteltua ja se sujuvoittaisi ja nopeuttaisi ulkomaalaisen paluuta Suomeen.

Erilainen tilanne on silloin, kun ulkomaalaisen oleskelulupakortti on vanhentunut. Ulkomaalainen ei siinä tapauksessa ole hakenut viiden vuoden määräajan aikana oleskelulupakortin tilalle uutta oleskelulupakorttia vaan on antanut passiivisuutensa takia oleskelulupakortin vanhentua. Oleskelulupakortin vanheneminen ei tällöin johdu ulkoisesta syystä vaan se on seurausta ulkomaalaisen laiminlyönnistä uusia oleskelulupakortti. Oleskelulupakortissa on maininta kortin voimassaoloajasta ja se on tietoturvasyistä voimassa 5 vuotta. Tämän ei pitäisi olla yllätys kenellekään. Oleskelulupakortin saa Maahanmuuttoviraston antaman tiedon mukaan 2-3 viikon kuluessa. Tällaisessa tilanteessa oleskelulupakortti pitäisi uudistaa normaalin prosessin mukaisesti eikä pitkäaikaisen viisumin hankinnan kautta, koska oleskelulupakortin ulkomaalainen joutuu joka tapauksessa Suomeen tultuaan uusimaan. Ehdotettu menettely lisää turhaan kustannuksia ja muodostaa uuden tarpeettoman välivaiheen. Ulkomaalainen syyllistyy ulkomaalaisrikkomukseen, jos hän tahallaan laiminlyö oleskelulupakortin hakemisen. Oleskelulupakortin uudistaminen maksaa 54 euroa. Kadonneen tilalle annettava uusi oleskelulupakortti maksaa 120 euroa.

Poliisiammattikorkeakoulun näkemyksen mukaan oleskelulupakortin vanhentumisesta aiheutuvaa ongelmaa ei pääsisi syntymään, jos palvelua kehitettäisiin siten, että Maahanmuuttovirasto lähettäisi 2-3 kuukautta ennen oleskelulupakortin vanhenemista ilmoituksen ulkomaalaiselle oleskelulupakortin uusimisen tarpeesta. Esimerkiksi kirjeellä ulkomaalaisen ilmoittamaan osoitteeseen. Teknisesti ilmoitus voitaisiin hoitaa siten, että UMA -rekisteri automaattisesti ilmoittaisi 2-3 kuukautta ennen kortin vanhentumista, että oleskelulupakortti pitäisi uusida. Tällaisen automaattisen ilmoituksen ja ominaisuuden luominen UMA-rekisteriin ei liene kovinkaan vaikea tehtävä.

Poliisiammattikorkeakoulu pitää ulkomaalaislain 69 §:n teknistä korjausta eli ulkoministeriön nimen muuttamista lyhyempään muotoon perusteltuna. Samoin Poliisiammattikorkeakoulu pitää ulkoministeriön diplomaattiperheiden 18-20 -vuotiaille nuorille myöntämää tilapäistä oleskelulupaa hyödyllisenä ja kannatettavana.